

BYGGNADSRARBETAREN

Grävjobb
blir rysk
ROULETTE

Idol-Markus:
"Jag sjunger
när jag bilar"

Kinabyggare
riskerar **miljonvite**

UTHYRDA BLIR B-LAG

Sämre lön och otrygghet Christians verklighet

Extra: 8 sidor byggnyheter

Kenneth Petterson
chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-728 49 70
070-607 56 97
k.p@byggnadsarbetaren.se

Jenny Berggren
allmänreporter, debatt
08-728 49 73
070-280 25 35
j.b@byggnadsarbetaren.se

Katarina Connheim
allmänreporter,
08-728 49 87
070-627 60 84
k.c@byggnadsarbetaren.se

Nina Christensen
allmänreporter
webbansvarig
08-728 49 79
070-246 87 06
n.c@byggnadsarbetaren.se

Ingemar Dahlkvist
arbetsrätt, löner
08-728 49 72
070-607 56 91
i.d@byggnadsarbetaren.se

Margite Fransson
arbetsmiljö, hälsa
08-728 49 74
070-607 56 89
m.f@byggnadsarbetaren.se

Elin Jönsson
allmänreporter
08-728 49 98
e.j@byggnadsarbetaren.se

Cenneth Niklasson
allmänreporter
08-728 49 76
070-607 56 92
c.n@byggnadsarbetaren.se

Anki Sydegård
reportageansvarig
08-728 49 77
070-607 56 87
a.s@byggnadsarbetaren.se

 TS-kontrollerad
upplaga 2005: 131 600

Adressändring, medlem i Byggnads:
Kontakta din lokala avdelning

Prenumeration: edb, telefon 08-619 35 93 **Pris, helår:** 297 kr

Annons: Swartling & Wranding Media,
telefon 08-545160 67

Byggnadsarbetaren:

Telefon: 08-728 49 00

Postadress: 106 32 Stockholm

Besöksadress: Hagag. 2, 4 tr, Sthlm

Repro: Grafit

Tryck: Sörmlands grafiska, Quebecor

UTHYRDA

DE HAR BLIVIT BYGGETS B-LAG

De har sämre lön och villkor. Uthyrda byggnadsarbetare har blivit ett b-lag på bygget. "Bemanningsföretagen ska bort från branschen", tycker Jörgen Myrvold, som själv är uthyrd.

SID 8-12

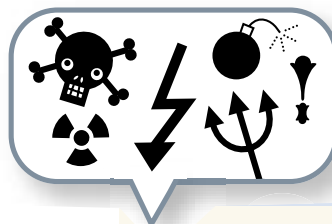
DE ÄR FRAMTIDENS HUSBYGGARE SID 16-18

UTAN JOBB

SKADADE TVINGAS GÅ PÅ A-KASSA SID 20-21

DÖDSFARA

RYSK ROULETTE EFTER SPRÄNGJOBB SID 14-15

SÅ SVÄR BYGGFOLK JORDEN RUNT SID 22-23

SÅ FUNKAR DET

HÄR TILLVERKAS 800 SPIK I MINUTEN

SID 34-35

Gästarbetare tvingades betala dubbel skatt

BYGGNYTT/ Bygg-Lett gjorde skatteavdrag, men betalade inte in pengarna. Nu gör skattekrav att de anställdas nettolön slutar på 33 kronor i timmen. SID 25

DEBATT SID 4

"Välfärden monteras ner"

"Den borgerliga alliansen har, med sitt besked om kraftigt höjda avgifter till a-kassan och sänkta ersättningsnivåer, visat sitt rätta ansikte", skriver Tord Löfgren & Tommy Fundin.

GREJER & GREPP SID 36

Bonde uppfann skruv

Ny gipsskruv sitter i skivan från början.

BYGGFOLK SID 40

Hon fick ölkran i köket

MÖTEN & SÅNT SID 42

BYGGFOLK SID 38-39

NHL får vänta på kakel-Nicklas

Nicklas Bäckström tackade nej till NHL-spel. Men så har också Brynäs-spelaren plattsättarexamen som fallskärm.

5 IDOL & 5 RIVARE SID 6

Rivare blev Idol-Markus

SISTA ORDET SID 46

KRYSET SID 47

FRÅGAN

Ska bemanningsföretagen stoppas?

Fredrik Staede, 21, betongare, Hässleholm

– Är det mycket att göra och det finns lite arbetskraft så gör det inte något. Men risken är att de dumpar lönerna. Utländsk arbetskraft har ju lägre lön, och det tror jag att svenskar från bemanningsföretag också har i regel. Så tar företagen mycket arbetskraft från bemanningsföretagen får vi ta sänkta löner eller andra jobb.

Krister Sandin, 43, snickare, Oskarshamn

– Finns det jobb åt alla så är det inget fel. Men de utländska företagen tar ju mycket av våra jobb. Företagen söker väl billigare lösningar, men jag tycker ofta att det blir dyrare, det blir en del fel som vi måste rätta till. Sen ska de ju ha samma villkor som oss andra, lika lön när de gör lika jobb. Det tror jag inte att de har haft, men jag vet inte.

Dick Strecker, 45, snickare, Alingsås

– Jag tycker att de stora företagen ska planera så de kan anställa i stället. Det blir ingen ordning på arbetsplatsen när folk kommer och går hela tiden. Vi ska ha fast anställning. Men kanske är det bra att bemanningsföretagen finns till viss del även om jag inte tycker om dem, de måste ju ha kommit till för att det fanns något slags behov.

Nu monteras välfärden ned

● Nedmonteringen av välfärden har börjat.

Den borgerliga alliansen har, med sitt besked om kraftigt höjda avgifter till a-kassan och sänkta ersättningsnivåer, visat sitt rätta ansikte. Målet är självklart att krossa facket och tämja löntagarna. Man räknar med att löntagarna ska välja att enbart vara kvar i a-kassan och lämna facket när kostnaderna stiger kraftigt.

Det ska banas väg för individuella lösningar på arbetsmarknaden. Var och en får ordna sitt. Hur starka vi blir då kan vi lätt överblicka. Vad individuella lönesättningar innebär har vi sett många exempel på. Ensamma är vi svaga, tillsammans är vi starka.

Sänkta ersättningsnivåer och den slutgiltiga utförsäkringen ska få arbetstagarna att bli mer aktiva i sitt jobbsökande, hävdar alliansen. På det viset räknar man med att löne- och andra anställningskrav sänks samtidigt som sammanhållningen försvinner.

Maud Olofsson har också gjort klart att det är bra för Sverige om utländska företag, framförallt från Östeuropa, lättare får konkurrera på svensk arbetsmarknad. Alliansen har gett signaler till EU om att man inte står bakom förslaget till en ny EU-konstitution som bland annat skulle trygga att svenska avtal ska gälla i Sverige. Arbetskraft som kommer till Sverige ska ta med

ERIK BRATTHALL

Partiledarna i den nya borgerliga majoriteten har, enligt skribenterna, som mål att "krossa facket och tämja löntagarna".

sig sina anställningsvillkor från hemländerna, och på det sättet dumpa lönerna i Sverige. Arbetare skall ställas mot andra arbetare. Svenska fackföreningar ska inte kunna kräva svenska avtal.

Då räknar borgarna också med att försvaga fackets ställning. Att tro något annat är naivt.

Borgaralliansens attacker skickar signaler till löntagarna och fackföreningarna om att det i kommande avtalsförhandlingar måste till ett nytt tankesätt. Kompensation för en kraftigt höjd a-kasseavgift kan bara tas ut kollektivt i samband med avtalsrörelsen. Då kommer det att krävas att förbunden står eniga i frågan och driver den unisont.

Nedmonteringen av de gemensamt uppbyggda välfärdssystemen har bara börjat. Nu ska var och en kunna köpa den trygghet man vill ha, ur egen plånbok. Ekonomiskt starka och välplacerade ska kunna skaffa sig nya gräddfiler på de mindre köpstarkas bekostnad.

Klassisk högerpolitik, bara i ny skepnad. Nu är det hög tid att vi reagerar målinriktat och kraftfullt. Nu är det avgörande att LO och fackförbunden visar att vi står enade i detta hårda arbete!

Det är mindre än fyra år till nästa val!

**TORD LÖFGREN
OCH TOMMY FUNDIN,**

MEMLEMMAR I BYGGNADS HÄLSINGLAND

Börja med självkritik i stället

● Är ni utomjordingar, Tord och Tommy?

Angående nedmonteringen av välfärden: Vilken planet har Tord Löfgren och Tommy Fundin levt på dom sista tio åren när socialdemokraterna har försämrats inom vården, skolan och omsorgen, löneklyftorna har ökat, 150 miljarder kronor flyttats över från våra pensionsfonder till

statskassan, arbetsrätten försämrats?

Uppräkningen av tokigheter och svek mot oss som trodde vi röstade på ett arbetarparti kan göras lång, så rannsaka inom de egna leden innan ni hoppar på borgarna.

LASSE JÖNSSON

Fortsätt debatten på www.byggnadsarbetaren.se

BODTOMTEN

– Man skulle kunna tro att det redan är Halloween så många högerspöken som kommit fram i ljuset ...

SKRIV TILL OSS - VI BJUDER PÅ PORTOT!

Adressen är Byggnadsarbetaren, Svarspost 110455302, 110 19 Stockholm. Du behöver inte sätta på något frimärke. Ring 08-728 4900 Faxe 08-728 4980 E-posta redaktionen@byggnadsarbetaren.se

Glöm inte uppge namn, adress och telefonnr (som hemlighålls mellan dig och redaktionen om du använder signatur).

”Samarbeta med Ledarna”

● Jag tror att en stor del av anledningarna till diverse olyckor på arbetsplatser är att det inte finns tillräcklig kunskap om vad man kan göra och inte göra.

Vid till exempel Helsingborgs-olyckan. Hade personen som tog beslutet att ta bort stöttorna, som orsakade raset, vetat att de var bärande hade han ju givetvis inte tagit det beslutet.

Min poäng är att arbetsledaren, som troligtvis/förhoppningsvis visste att de var bärande, skulle ha varit den som tog det beslutet. Men idag hinner inte arbetsledningen på byggena blanda sig i alla snabba beslut som fattas, på grund av att de redan har en hög arbetsbelastning.

Det leder mig till slutsatsen att Byggnads borde ha någon form av samarbete med Ledarna, den

I Byggnadsarbetaren nr 14 skildrades olyckan i Helsingborg, skribenten tror att nya olyckor kan förhindras genom samarbete med Ledarna.

fackliga organisation som står bakom arbetsledarna. Gemensamt kan de driva viktiga frågor för att minska risker. Eftersom båda tjänstegrupperingarna är samlade på samma arbetsplatser känns det som ett bra förslag.

K-M L

Vart försvann traktamentet?

● En traktarbetare undrar: Hur kommer det sig att traktan stått still i tio år och även sjunkit i vissa fall? Lönerna var tio år tillbaka cirka 100 kronor/timme, nu är de cirka 150 kronor/timme. Traktan var högre eller lika för tio år sedan jämfört med nu.

Hur kommer det sig? Är det en medveten policy av facket att inte förhandla fram vettiga trakt?

En större del av byggnadsar-

betarna är tvungna att resa dit jobben är, och vanligtvis är det ej i hemkommunen. Du får lämna frun hemma att ta hand om barn och hushåll. Större delen av tiden är du hemifrån vilket inte är kostnadsfritt. Ska man inte ha rätt till vettig ersättning? Är facket ej intresserat av att vi arbetare som reser land och rike runt ska ha skäligen ersättning?

REPUMIES

Annons Hitachi

TYCK DIREKT PÅ NÄTET!

På vår hemsida kan du publicera insändare direkt på nätet. Gå in på www.byggnadsarbetaren.se.

Uthyrd hamnar i b-laget

Kommer ni ihåg Nisse på Manpower? Han gjorde sin debut när det blev tillåtet att hyra ut arbetskraft för ungefär 15 år sedan. Han var alltid glad, arbetsvillig och kastade sig glatt över nya utmaningar hos nya arbetsgivare.

Nu har Nisse fått fotfäste också på bygget. På många storbyggen blandas inhyrda byggnadsarbetare med företagens egna anställda.

Det skapar spänningar. Poängen med att hyra ut något är ju att tjäna på det, oavsett om det gäller bostäder, bilar eller arbetare. Det är själva affärsidén. Två lika kunniga yrkesmän kan jobba parallellt men ha olika lön. Medan den ena tjänar 165 kronor i timmen så tjänar den andre 140 kronor.

”Det är dags att ifrågasätta tillväxten av ett b-lag i byggbranschen.”

Det finns också många exempel på hur arbetarskyddet försämrats när bemanningsföretagen gjort entré på byggena. Ett av de mest tragiska exemplen är dödsolyckan i Helsingborg förra hösten, då två inhyrda byggnadsarbetare döddes och ytterligare två skadades, när ett betongvalv störtade.

Orsaken var missar i kommunikationen. Några stöttor som behövdes för att bära togs bort och katastrofen var ett faktum.

Det är dags att ifrågasätta tillväxten av ett b-lag i byggbranschen.

Högkonjunkturen är förstas en orsak till att uthyrningen ökar. Men inte den enda.

Byggföretagen vill också slippa personalansvar och lämnar över allt mer av personalfrågorna till mer eller mindre seriösa uthyrare.

Ett exempel är Sven Andersson i Göteborg som arbetar på ett bemanningsföretag. Platschefen på ett NCC-bygge uppmärksammade hans yrkesskicklighet och han uppmanades att ringa personalchefen. Där stoppades han. Sven är 59 år och därför vill de stora byggföretagen inte anställa honom. ”De vill ha 35-åringar med 30 års yrkeserfarenhet”, säger han.

Läs mer om bemanningsföretagen på sidorna 8-12.

Nästa tidning kommer den 2 november.

På återseende!

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR

HEM? Rivningsarbetaren **MARKUS FAGERVALL**, 23 år, från Övertorneå.

VARFÖR? Han är en **FAVORIT TILL ATT VINNA IDOL 2006**.

”JAG SJUNGER MYCKET OCH HÖGT NÄR JAG BILAR”

1 Hur hanterar en kille från trygga Övertorneå den hysteri som råder kring Idol?

– Jag försöker hitta ett inre lugn. Idol-tempot är verkligen uppskruvat och lite överkligt så det är nog lätt att bli lite hispig. Samtidigt måste man ta allt med en nypa salt.

2 Varför vinner just du Idol 2006?

– Jag är målmedveten samtidigt som jag har en egen stil. Jag ska verkligen försöka förmedla en känsla till dem som tittar på programmet.

3 Hur är egentligen juryn, vem är elakast och vem bestämmer mest?

– Vem som är elakast vet jag inte, men det är nog Peter Swartling som bestämmer mest.

4 Vilken typ av musik vill du spela om du vinner Idol?

– Det skulle nog bli en blandning av Robbie Williams och Lenny Kravitz.

5 Och din högsta önskan nu under Idol-tävlingen?

– Det är naturligtvis att vinna och gå inte den i uppfyllelse så önskar jag mig allra mest en toarulle som aldrig tar slut. Det skulle lösa många problem.

Markus Fagervall är ingen nybörjare på scen. Han sjöng i flera år i symfonirockbandet Liquid Scarlet från Kalix, innan han flyttade till Stockholm och sökte till Idol.

MARKUS ROLIGA HISTORIA

I ett radioprogram diskuterades fågelinfluensan. En man ringde in och meddelade att han var immun. Reportern frågade vad han menade och mannen svarade:

– Jag har varit gift med en skata i 25 år.

1 Vad fick dig att hamna i byggsvängen?

– Jag ville ha ett fysiskt jobb. Jag har pluggat en del tidigare och var trött på att sitta still. Och så ville jag se något resultat av arbetet, att det händer något och det gör det ju när man bygger.

2 Brukar du sjunga när du jobbar som rivare?

– När jag har hörselskydd med radio på mig brukar jag lyssna på någon rockig radiokanal. Då passar det perfekt att sjunga med. Speciellt när jag bilat brukar jag sjunga mycket och högt. Då är det ingen som hör.

3 Har du någon nytta av ditt jobb som rivare i kampen om att vinna Idol?

– Jag har fått en mer vältränad kropp efter slitet på bygget. En snyggare kropp helt enkelt. Inte för att jag ska sjunga i bar överkropp, men en bra fysik underlättar naturligtvis. Jag orkar mer.

4 Hur påverkar allt rivningsdamm din röst?

– Jag har känt av dammet en del. Precis när Idol-uttagningen började jobbade jag mycket med att bila ner puts och det dammade massor. Då kände jag mig lite rosslig i halsen, men nu är allt helt okej.

5 Vad säger jobbkompisarna på bygget?

– De tycker att det är jättekul och stöttar mig stenhårt.

CENNETH NIKLASSON

”Det blir en lyxvind i stan i stället”, berättar Christian Delgado. Han har just fått besked från AT Bygg vart han ska härnäst, sedan JM beställt två nya byggnadsarbetare från AT Bygg, i stället för Christian och Pär Werner dal.

B -LAGET TAR ÖVER

Fler och fler byggnadsarbetare är anställda av bemanningsföretag. De får lägre löner, otrygga anställningar och de ses som lönedumpare och jobbtjuvar bland byggföretagens anställda. Trots att den ekonomiska vinsten är försumbar för byggföretagen växer byggbranschens b-lag explosionsartat.

TEXT INGEMAR DAHLKVIST FOTO CHRISTER OLOFSSON

I ett betongskelett nära Torslanda, det gamla flygfältet i Göteborg, bygger tio man utfackningsväggar. De är anställda av AT Bygg, ett ställningsföretag från Uddevalla som har 42 byggnadsarbetare uthyrda i Västsverige. (Enligt AT Bygg är de anställda utlånade.)

Pär Werner dal och Christian Delgado skruvar fast reglar i betongstommen på andra våningen. De har arbetskläder från AT Bygg, egna handverktyg och en för dagen krånglande slagborrmaskin som AT Bygg håller med.

– Arbetsledning står JM för. Vi har ibland en arbetsledare här från AT Bygg men det känns onödigt att först gå till honom när han sedan måste gå till JM i alla fall, berättar Per.

Längst upp i huset, där Jonas Brink och Patrik Urolainen arbe-

tar, ligger uppblötta plyfaskivor som gångplan i hörnen, mellan ställningssektionerna. Skivorna säckar betänkligt.

Om en arbetsmiljöinspektör såg skivorna skulle jobbet sannolikt stoppas direkt. Jonas och Patrik säger att de inte tänkt så mycket på fallrisken. Men de har försökt säga ifrån när det gäller hjälpmedel för att lyfta de tunga fönster som ska in i fasaden.

– Vi vet inte än om vi får hjälpmedel, men vi har sagt till, säger de.

Något skyddsombud finns det inte på bygget.

– Vi frågade JM om det och de sade att det var AT Byggs ansvar, säger Jörgen Myrvold.

Sett till utrustning och arbetsmiljö är jobbet lite sämre än normalt. Krångligare beslutsvägar och mer revirproblem tillkom-

Pär Werner dal jobbade på Peab tidigare. Nu har han tröttnat på den svenska byggbranschen, efter en tid som uthyrd. "Storföretagen anställer bara 35-åringar med lång erfarenhet", säger han.

mer. Här finns heller ingen lagbas som styr laget, håller reda på tider och deltar i planering. I stället är det fler arbetsledare än på ett gammaldags bygge.

JM:s bygge i Torslanda är ett exempel på en trend i byggbranschen. Omkring 2 000 byggnadsarbetare är i dagsläget uthyrda. Byggnadsgranskingsstatistik visar att den del av uthyrningsbranschen som sköter sin rapportering har vuxit med upp mot 200 procent det senaste året.

Men i den gruppen är de ändå bara strax över 400 personer, själva toppen på isberget. Mellan 70 och 80 procent av uthyrningen redovisas inte. Antingen är de firmor utan avtal eller också kallar de sig entreprenadföretag som lånar ut arbetskraft.

Kundföretagen finns i alla storlekar, de stora jättarna hyr mycket och gärna men också mellanstora och små byggmästare lockas. En förklaring till uppgången är högkonjunkturen. Men den förklarar inte allt. Mer och mer bemanning är en global företeelse som svenska byggföretag nu välkomnar med öppna armar.

Ett gäng anställda i Vecon, ett dotterbolag till norska Veidekke, gjuter betongstommen i Torslanda. De har ackord, tjänade 164 kronor per timme på senaste mätningen.

AT Byggs snickare, som tar vid när betongen brunnit, har fast timpeng, 135:15 i timmen.

Deras lön sätts när de blir anställda.

– Enligt facket ska vi ha den lön som gäller på kundföretaget.

REKRYTERARE PÅ LERNIA: "YRKESBEVIS – VAD ÄR DET?"

VI SÖKTE JOBB PÅ...

► **Helpman som anläggare:**

Vad är lönen?

– 140 till 150 kronor i timmen.

Det avgörs individuellt.

Vad är det för anställning?

– Provanställning på sex månader. Det har vi alltid.

Och om man inte är uthyrd?

– Det beror på timlönen, man får en procentandel av timlönen.

► **Effekt Personal som betongarbetare:**

Vad är lönen?

– 105 kronor i timmen.

Vad är det för anställningsform?

– Som regel börjar vi på en månad.

► **Lernia som betongarbetare:**

Vad är lönen?

– Det är en ingångslön på 17 000 kronor per månad. Sedan beror det ju på kvalifikationer.

Jag har yrkesbevis.

– Vad är det?

Vad är det för anställning?

– Tre dagar i veckan. Vi börjar

med en provmånad, om det fungerar blir det en månad till upp till fyra provmånader, en i taget.

► **Adecco som vvs montör:**

Vad är det för anställning?

– Fast anställning på visstid.

Både och alltså?

– Ja, alltså heltid under sex månader.

”Blir man för jobbig blir man utbytt. Vi har mindre att säga till om helt enkelt”, säger Jörgen Myrvold (till höger) som tycker att bemanningsföretagen ska bort från byggbranschen.

Här finns ju inga JM-anställda men deras snitt i Göteborg är 166 kronor, tror jag, säger Jörgen Myrvold.

På det förra JM-bygget som Jörgen var på skulle de få 167 kronor, samma lön som JM-laget. De anställda på JM backade upp kravet.

– Vi skulle ha fått pengarna på julilönen. Men vi har inte sett röken av dem än, berättar han.

De uthyrda lägenhetsbyggarna i Torslanda är osäkra på hur de är anställda.

Men oavsett anställningsform kan de aldrig känna sig säkra på vart de ska nästa måndag. Pär Werner dal och Christian Delgado har precis fått känna på det. JM har sagt åt AT Bygg att de vill ha in två nya i stället för Pär och Christian. Utan motivering.

Så där är det med det mesta. Lite hotfullt, oplanerat och luddigt. När några av dem var i Halmstad på jobb drog AT-Bygg tio kronor i timmen från lönen för boendet. De har hamnat i diskussioner om traktamenten och när deras verktyg har stulits har det blivit strul med ersättning.

– Facket verkar ta tag i det här nu. Vi får väl se om de kan göra det de ska, säger Jörgen.

De drygt 400 byggnadsarbetare som våren 2006 arbetade på uthyrningsföretag som redovisade sina löner till Byggnads tjänade i genomsnitt 135 kronor i timmen. Det är nästan tio kronor lägre än genomsnittsförtjänsten bland dem som arbetade på byggavtalet. Uthyrningen fungerar som lönepress.

Vad är lönen?
– Den räknas ut som snittet för de sex montörer som arbetar på kundföretaget.

► **Expandera Mera som markarbetare:**

Vad är lönen?
– 130 till 140 kronor i timmen. Det beror lite på kvalifikationer.

Och om man inte är uthyrd?

– Det brukar vi inte ha någon. Men jag tror det är 112 kronor, permitteringslön som det så fint heter.

Vad är det för anställningsform?

– Provanställning på sex månader.

FAKTA SÅ HÄR BORDE DE HA SVARAT

Vad är lönen?

– Vi kommer överens om en personlig lön, lägst 95:32 kronor per timme som är den lägsta tillåtna lönen oavsett om du är uthyrd eller ej. Normalt får du genomsnittslönen på den arbetsplats du är uthyrd till eller, om du inte är uthyrd, 90 procent av förtjänsten de senaste tre månaderna.

Vad är det för anställningsform?

– Vi erbjuder en visstidsanställning på sex månader. Det kallas inte provanställning i bemanningsavtalet men en sådan anställningsperiod är tillåten vid ett tillfälle. Om inte du eller vi vill avsluta anställningen när visstidsanställningen upphör så övergår den i fast anställning.

Källa: Bemanningsavtalet

Bemanningsavtalet som 16 LO-förbund har tecknat med arbetsgivarorganisationen Almega skulle förhindra det. De uthyrda ska ha genomsnittslönen på kundföretaget.

Men reglerna i bemanningsavtalet har svårt att slå igenom i verkligheten. Företagen har egna hemsnickrade löneregler, anställningsformer och olika förmåner och krav.

Nu kräver byggnadsarbetare, bland annat i Göteborg, att facket tar i med hårdhandskar. Annars hotas löner och anställningar.

Torbjörn Hagelin är ombudsman på Byggnads med ansvar för bemanningsavtalet. Han tycker inte att Byggnads har gjort för lite för att stödja medlemmarna som arbetar på bemanningsföretag.

– Man kunde alltid önska sig mer. Men jag tror att det stora arbetet som måste göras är bland medlemmarna ute på arbetsplatserna och i avdelningarna, säger han.

- Vi är svenska polacker, säger Jörgen Myrvold.

Pär Werner dal vill inte att det där ska ge intrycket att de tycker illa om polacker.

– De kan bygga lika bra som vi, säger han. Men de har ännu mindre möjlighet att ställa krav än vad vi har.

Alla i gänget som bygger insatslägenheter i Torslanda har yrkesbevis. De ser sig själva som kunniga och erfarna yrkesmän.

– Men det blir ju inte samma engagemang i jobbet som om man vore fast anställd, delaktig i planeringen och jobbade på ackord. Man har helt enkelt mindre motivation och mindre att säga till om, säger Jörgen.

De flesta av dem skulle hoppa av så fort de får jobb på ett riktigt byggföretag. De känner sig som placerade i b-laget, berättar om misstänksamhet från etablerade bygglag på många arbetsplatser. Och de förstår dem.

– Nu frågar AT Bygg efter yrkesbevis. Det missade de tidigare. Det är rätt många som inte kan jobbet som kommer in den här vägen, säger Jörgen.

– Och så splittrar de gängen hela tiden, vi ska inte kunna tjöta oss samman, fortsätter han.

Pär Werner dal jobbar bara kvar någon månad till. Han har

”Vi är svenska polacker.”

bemanningsbranschen som håller med om beskrivningen.

Att bemanningsföretagen pressar löner och anställningsvillkor hänger förstås ihop med pengar. Byggföretaget hyr arbetskraft för cirka 300 kronor per timme. Det är något mer än kostnaden för en timme med en egen anställd. En byggnadsarbetare med 165 kronor i lön kostar, högt räknat, 290 kronor per timme.

Av de 300 kronorna behöver uthyrningsföretaget omkring 50 kronor till administration och vinst. Då kan man inte erbjuda avtalsenliga villkor.

Arbetschefen Bengt Liljegren på JM bekräftar kostnadsjämförelsen mellan egen och inhyrd personal. Han säger att AT Byggs kontrakt i Torslanda är en helt normal underentreprenad, orsakad av att man inte hade eget folk tillgängligt.

Byggföretagens vinst på inhyrning är lönepress på de egna anställda och minskad risk för smällar vid sjukskrivning och liknande. Men det finns också de som säger att det som företagen gläds mest åt är att slippa hantera personalfrågor. ●

tröttnat på Göteborgsväddret och på den svenska byggbranschen.

– Jag hade ett fast jobb på Peab. Då var det kul. Men sedan dess har det bara blivit sämre, samma tjöt överallt. Så jag flyttar till Australien i november.

Torbjörn Hagelin på Byggnads säger att 95 procent av bemanningsbranschen är ose-riös. Han räknar då in allt från svartjobb till mindre allvarliga avtalsbrott.

Det är en hård dom som fått branschen att reagera med ilska. Men Byggnadsarbetaren har talat med företagare i be-

annons

Rysk roulette

att gräva efter sprängjobb

Grävmaskinister och andra på bygget riskerar livet efter sprängjobb. Bara en grävskopa slår emot kan sprängmedel som inte detonerat explodera. "Det är som att spela rysk roulette", säger arbetsmiljöinspektör Ingvar Bergh.

TEXT MARGITE FRANSSON FOTO ANNA SIMONSSON

Problemet är att faran ofta ligger dold i bergmassorna efter sprängningen. Maskinföraren kan inte se med blotta ögat vad som döljer sig. Flera allvarliga explosioner har inträffat när grävskopor slagit emot så kallade dolor, sprängämnen som odetonerade finns kvar efter sprängningen.

– De senaste 15 åren har man använt sprängmedel som är farligare. Det har lett till att vi har fått fler olyckor och tillbud, säger Ingvar Bergh, arbetsmiljöinspektör i Stockholm.

Som han ser det ligger problemen i de allt farligare sprängmedlen i kombination med en bristande utbildning bland maskinförarna. De vet i många fall inte hur stora risker de utsätts för. Faran gäller också andra yrkesgrupper på bygget, som befinner sig i närheten av en grävmaskin som gräver i sprängmassorna.

Det kan vara rörläggare, betongarbete, snickare, med flera.

Ett sprängmedel har utmärkt sig genom att vara inblandat i de flesta av olyckorna. Det kallas cord, pentylstubin eller detonerande stubin. Pentylstubin används som kontursprängmedel för att få en jämn och snygg kant. Det är vanligt vid arbeten med tunnlar men används också vid anläggningssprängningar. Pentylstubin går snabbt att arbeta med, är effektivt och dessutom billigt. Nackdelen är att det också är oerhört känsligt. Det räcker med att en grävskopa slår emot odetonerat sprängmedel, som blivit kvar, för att det ska explodera. Samma typ av olyckor kan hända med kvarbliven dynamit, även om det inte exploderar lika lätt.

Vid byggandet av Botniabanan detonerade 60 dolor under två år i samband med utlastning, sönderknackning av sprängt berg med hydraulhammare eller under krossning.

– Två tredjedelar av dolorna var att hänvisa till detonerande stubin, så kallad pentylstubin, berättar Stig Adolfsson, som är Arbetsmiljöverkets sakkunnige på sprängarbeten.

Egentligen ska det inte bli några dolor, men de kan aldrig undvikas. Orsaken till att sprängämnet blir kvar kan vara handhavandefel, fabriktionsfel eller att berget är ojämnt.

Flera av de sprängningar som skett på grund av kvarblivna sprängämnen har lett till allvarliga personskador. I augusti i

år omkom ägaren till en markentreprenadfirma. Han avled av skador han fått vid en sprängolycka i Huddinge, söder om Stockholm. En maskin kom åt odetonerat sprängämne i bergmassorna och vid explosionen slungades sten iväg och träffade mannen så att han fick svåra skullskador.

En tid senare stoppade Skanska användningen av pentylstubin på sin arbetsplats vid Norrleden i Stockholm. Detta efter ett tillbud där en grävmaskinskopa slagit emot kvarblivet sprängämne i bergmassor. En sten flög iväg och träffade en sprängarbetare som skadades lindrigt.

Problemet är att när grävmaskinisten sätter skopan i massorna ser han i allmänhet inte om det finns några dolor.

– Vi är riktiga minröjare och det är inte meningen, säger grävmaskinisten **Nils-Erik Pohjanen** (bilden), som skadades vid en olycka vid Botniabanan 2005.

Han skulle hamra sönder en större bergbit (skut) med hydraulhammare efter sprängningen, när ett kvarblivet sprängmedel detonerade. Han blev svårt skadad och behövde sys med 40 stygn i ansiktet efter olyckan. Nu har han stor respekt inför att gräva i bergmassor.

– Det är liten chans att du ska se om det finns något sprängmedel kvar. Speciellt om det dessutom är mörkt eller har kommit snö. När sprängarbasen informerar brukar han mest säga att man ska ta det försiktigt, berättar Nils-Erik.

Det är en stor risk för fler olyckor, tycker han.

– Många grävmaskinister vet inte om att det kan finnas sprängmedel kvar i massorna och det händer många incidenter som aldrig rapporteras.

Han håller med Stig Adolfsson och Ingvar Bergh som båda anser att grävmaskinisterna måste få in information om sprängmedlen i sin utbildning och att informationen om sprängmedel måste nå ut till dem som idag är ute på fältet. För den som hittar sprängmedel är det dessutom svårt att veta hur farligt det är. Olika tillverkare har olika färger för samma typ av sprängmedel.

7

tips för säkrare arbete

- 1** Bättre utbildning av maskinförarna.
- 2** Använd alternativa sprängämnen.
- 3** Kontrollera massorna innan grävningen börjar.
- 4** Kräv information av sprängarbaset om vad han arbetat med och om riskerna.
- 5** Se till att det finns klara rutiner för vad grävmaskinisterna ska göra om de hittar överblivet sprängmedel.
- 6** Grävmaskinerna ska ha pansarglas och galler i fönstren om en olycka skulle hända.
- 7** Andra byggnadsarbetare ska inte finnas i närheten när en grävmaskinist gräver i bergmassor efter en sprängning.

Pentylstubin eller detonerande stubin har orsakat flera allvarliga olyckor, när maskiner kommit åt kvarblivet sprängämne. På bilden syns 80 grams pentylstubin. Före sprängning skärs stubinen av i lämplig längd och förses med en sprängkapsel.

Enligt arbetsmiljölagen är arbetsgivaren skyldig att informera om riskerna med arbetet och förvissa sig om att den anställda har rätt kunskaper. Sprängaren ska själv, så långt det är möjligt, kontrollera eventuella kvarglömda dolor och informera grävmaskinisten om riskerna. I praktiken fungerar det långtifrån alltid. Ibland påbörjar grävmaskinisten sin grävning först flera dagar efter sprängningen. Riskerna är särskilt stora när man gräver med djupgrävare och drar bergmassorna mot hytten.

- Vi kan inte ha stridsfordon ute på arbetsplatserna, men vi tycker att maskinerna ska förses med pansarglas för att skydda förarna vid en explosion, säger Stig Adolfsson.

Att förbjuda pentylstubin anses inte möjligt idag. Det är godkänt i EU och CE-märkt, och det skulle ses som ett handelshinder att förbjuda det. Däremot överväger Arbetsmiljöverket att begränsa användningen, i de nya föreskrifterna för sprängning som tas fram. Bergsprängarentreprenörernas förening är mycket kritisk till materialets farlighet och försöker aktivt att få tillverkarna att ta fram ofarligare material. Riskfriare sprängämnen skulle enligt dem vara ett bra sätt att minska olyckorna, tillsammans med bland annat maskiner som skyddar förarna, och att man utrymmer platsen runt grävningarna, så att ingen annan personal kommer i vägen om olyckan skulle vara framme. ●

I FRAMTIDEN BYGGER PLÅTSLAGARE HUSEN

Framtiden tillhör plåtslagarna, inte snickarna. Det tror man på en plåtverkstad i Helsingborg, där verksamheten förändrats från traditionellt byggnadsplåtslageri till att bygga hela hus i plåt.

TEXT JENNY BERGGREN FOTO MAGNUS TORLE

Det är nog ett strå vassare med plåt ändå, säger **Rolf Fröjd** (bilden till vänster). Det är lite mer finesser, mer att mäta till och så.

I grunden är han byggnadsarbetare, men han har jobbat med plåt sedan 1970-talet. Sedan ett par år tillbaka arbetar han på Re-Väla plåt i Helsingborg, i den delen av verkstaden som är inriktad på lättbyggnadsteknik.

Delvis är Re-Väla en plåtfirma som sysslar med traditionellt byggnadsplåtslageri, som att göra taktäckningar, rännor och rör. Men under de senaste åren har lättbyggnationen, alltså byggnation av husväggar eller hela hus, tagit över allt mer. Nu jobbar tre av de sex anställda helt med det. Alltså med att bygga så mycket som möjligt i lätta konstruktioner av stål. Som fördelar med tekniken brukar nämnas den minskade vikten, att stål inte blir fuktskadat och att det inte sätter sig som trä (se mindre artikel).

Lite till vd:n Bent Kaads besvikelse har dock byggbranschen inte riktigt följt i Rolf Fröjds spår och låtit sig övertygas av plåtens förträfflighet. Åtminstone inte i den utsträckning Bent Kaad hoppades på när han började jobba med tekniken i slutet av 1990-talet.

– Jag är lite förvånad över att de stora byggföretagen inte ser de här möjligheterna, säger han.

Men den egna tron sviktar inte för det. Han bläddrar vant bland tidningsklipp och bilder från 1999 och framåt medan han berättar om fördelarna med lättbyggnad. Han tror fortfarande på en framtid där stålet ska ta över mer på byggena, och där plåtslagare och plåtmontörer också ska göra mer av jobbet. Antingen genom att flytta in produktionen på verkstäder, eller genom att flytta ut plåtarbetare på byggena.

För Bent Kaad började det med ett litet modulhus till bomäs-san i Helsingborg 1999. Sedan har företaget tagit fram ett antal sådana till studentboenden, samt ett par sommarstugor.

Men det som har kommit att känneteckna just Re-Väla är teknikbodar till bredbandsföretag som de bygger helt klara inne i verkstaden. De ser ut som små elcentraler, och placeras ut i sam-hällen som centraler för bredbandsteknik. När Rolf Fröjds båda

”Det är nog ett strå vassare med plåt ändå.”

kollegor Bengt Månsson och Ola Nilsson rest stommarna jobbar Rolf bland annat med att klippa till och sätta på ytterväggarna och takstolen. Ett av de pilligaste momenten är att göra ett hål i väggen som passar perfekt för elskåpet som sticker ut på husets baksida.

Det står runt tio halvfärdiga bodar, och en sommarstuga, inne på verkstadsgolvet. Alla de sex anställda är inne för stunden, men det är ändå ganska stillsamt eftersom det är lite att göra just i dag. Bengt Månsson och Ola Nilsson ska snart vidare till Ica för att montera upp skyltar på lagret, en typ av uppdrag som de varvar med lättbyggnaden. När de jobbar med bodarna skruvar de först upp gol-

ven och monterar sedan väggar och tak. I väggarna finns stålreg-lar, sedan en slätplåt och innerst plywood. Utåt sitter profilerad plåt. Allt skruvas ihop och reglarna kommer i färdiga mått från företag som specialiserat sig på hela lättbyggnadslösningar.

Ola Nilsson har varit med sedan Bent Kaad började arbeta med tekniken, och även han trodde att den skulle komma starkare. Men han konstaterar att det fortfarande är trä som gäller ute på byggena. Det som skulle kunna tala för att plåten har en starkare framtid är bristen på kvalificerade snickare. Å andra sidan är det ont om plåtslagare också.

– Men det här kan vem som helst lära sig, säger Ola Nilsson om att montera bodarna.

Själv har han ingen plåtutbildning, Rolf Fröjd och Bengt Månsson är plåtmontörer.

Förutom bodar gör de väggelement som säljs färdiga till byg-gen, antingen bara med hopskruvade reglar eller som klädda

Rolf Fröjd jobbar med plåten som han strax ska sätta fast på gaveln på boden till höger. Bodarna ska användas som centraler för bredbands-teknik.

väggar. Den som ligger framme nu är ganska lätt att lyfta, det är en innervägg. Med grövre reglar görs även bärande väggar. Bent Kaad tycker att mer sådant här borde göras av plåtarbetare, i stället för att snickare ska skruva ihop reglarna ute på byggena. Jobbet går förstås att göra även ute, men han ser flest fördelar med att vara inne och säger att det för många plåtfirmor nog faller på att de inte har plats nog i sina verkstäder. Re-Välas verkstad byggdes ut förra året.

Det finns förstås en möjlig konflikt mellan plåtslagare och träarbetare inbyggd. Men Ola Nilsson rycker på axlarna, han tror att det kommer att finnas plats för både plåtslagare och träarbetare framöver. Bent Kaad menar också att träbranschen knappast känner sig särskilt hotad än.

– Träbranschen är sedan tidernas begynnelse medan vi är ganska nya, säger han.

Han konstaterar att meterpriset på reglarna fortfarande är lägre om man väljer trä, faktum är att stålpriserna har stigit de senaste åren. Därmed inte sagt att Bent Kaad inte anser det billigare i längden att bygga med plåt, bland annat eftersom man slipper fuktskador.

Just i dag vräker regnet ner utanför verkstaden. Både Bengt Månsson och Ola Nilsson säger att det är vädret som avgör om det är roligast att jobba ute eller att vara inne i verkstaden.

– Vintertid är det ju skönt att stå inne, säger Bengt Månsson.

Några som är ute desto mer är Hans Månsson och Andreas Nordblad, två av de tre som jobbar med det mer traditionella byggnadsplåtslageriet. De är inne och gör i ordning plåt detaljer som de sedan ska ha med ut.

– Jag är kanske inne här tre dagar i månaden, säger Andreas Nordblad.

Just nu har han varit på samma bygge i Malmö i sex månader, kontor byggs om till bostäder. Han trivs med att få vara på ett och samma ställe en längre tid. Hans Månsson jobbar mer i närområdet och brukar komma in varje dag för att hämta grejer men sedan jobba ute. Ingen av dem tror att lättbyggnadstekniken som pågår i den andra delen av verkstaden egentligen kommer att påverka byggnadsplåtslagarna.

– Det är inte samma jobb, det är mer montage, säger Hans Månsson. ●

NÄSTA SIDA: LÄTTARE BYGGE MED STÅL

INGEN FUKT OCH LÄTTARE LYFT MED STÅL

● **Bengt Kaad beskriver lättbyggnadsteknik så här: ”Det är det lätta byggandet, de lätta konstruktionerna”.**

Han vill inte dra några tydliga gränser mellan vad som kan räknas dit och inte. En del hus kan byggas helt i lättbyggnadsteknik, medan större byggnader kan ha inslag av det men kräver en del grövre konstruktioner.

– En sådan här hall är det också lättbyggnadsteknik i, om än med tung stomme, säger han om den egna verkstadshallen.

Byggmaterialindustrierna beskriver lättbyggnad med stål som byggsystem med tunnplåtsprofiler i kombination med gipskivor, eller andra skivor, och mineralull.

Stålreglar i väggar är inget nytt.

Tekniken har dock utvecklats och kunnat bli mer omfattande,

det har exempelvis blivit vanligt med bjälklag i stål. Ett tidigare hinder mot att bygga helt i stål var att reglarna i ytterväggarna ledde ut värme. Numer finns slitsade regler som förlänger värmens väg ut.

Plåtslageriernas Riksförbund skriver på sin hemsida att man kan förkorta byggprocessen och få mer god ekonomi genom att använda lättbyggnadsteknik.

Fördelarna är bland annat att stål inte kräver någon torktid, och att risken för fukt- och mögelskador är mindre än med trä.

En annan fördel som lyfts fram av såväl riksförbundet som företag som säljer lättbyggnadslösningar är att monteringen underlättas bland annat av att reglarna levereras i färdiga mått.

Vidare väger en stålregel mindre än en träregel, något som kan spara byggnadsarbetarens ryggar, enligt förespråkarna. ●

Ola Nilsson och Bengt Månsson har skruvat klart reglarna till en innervägg. En del väggar levereras så här, andra förses först med exempelvis gips och isolering.

SJUKA TVINGAS GÅ PÅ A-KASSA

Målet att halvera sjuktalen drabbar skadade byggnadsarbetare som borde ha rätt till ersättning från försäkringskassan. Det menar ombudsmannen Ronald Nyberg på Byggnads i Linköping, som just nu driver två ärenden rättsligt.

TEXT OCH FOTO JENNY BERGGREN

I förra numret av Byggnadsarbetaren presenterade vi en enkät med arbetslösa byggnadsarbetare. Resultatet visade att det bland dem som går på a-kassa finns en mindre grupp som upplever att avståndet till arbetsmarknaden är väldigt stort. De personerna lider ofta av sjukdomar och skador, några av dem har påpekat att de själva tycker att de borde ha ersättning från sjukförsäkringen i stället.

Det är inte lika roligt som det har varit att jobba med rehabiliteringsfrågor, säger **Ronald Nyberg** (bilden).

Sedan beskriver han utförligt hur försäkringskassan säger åt människor som är för sjuka för sina gamla yrken att de kan jobba med något annat, utan hänsyn till hur rimligt det verkar. Visst tycker Ronald Nyberg att man i första hand ska rehabilitera människor. Men han tycker också att man måste respektera att det inte alltid är möjligt.

– Då har man rätt att få lämna med hedern i behåll, säger han.

Under det senaste året tycker han att den rätten slutat vara självklar. För första gången på nästan 30 år på avdelningen har han kontaktats av en rad medlemmar som nekats ersättning från sjukförsäkringen, eller har fått den indragen. Samtidigt har arbetsförmedlingen gjort bedömningen att en del av dem varit för sjuka för arbete.

Hittills tycker inte Ronald Nyberg att vare sig LO eller Byggnads drivit på hårt nog för att människor inte ska hamna i den här typen av situationer, och fara illa. På Byggnads kongress i år fick avdelningarna i både Linköping och Uppsala igenom motioner med förslag om att öka trycket.

Linköpingsavdelningen har drivit tre fall till rätten. För en person har det gått så långt att han blivit hänvisad till socialbidrag. Hans knäproblem gjorde att arbetsförmedlingen,

efter försök med olika jobb, inte såg honom som anställningsbar. Försäkringskassan tyckte ändå att han var för frisk för dem.

En annan man fick kroniska ryggbesvär efter en arbetsplatsolycka där han fick en värmepannas tyngd över sig. Som för att mota bort eventuella misstankar om mygel betonar Ronald Nyberg snabbt att det handlar om en väldigt arbetsam kille som aldrig legat samhället till last. Nu har mannen fått beskedet att han förvisso inte kan gå tillbaka till sitt gamla jobb, men att han kan jobba med något annat. Ärendet ska upp i kammarrätten.

– Vi undrar vilken arbetsgivare som skulle vilja anställa honom med den arbetsförmåga han har, för den är så oerhört begränsad, säger Ronald Nyberg.

De svenska sjuktalen ska halveras mellan 2002 och 2008. Ronald Nyberg är långt ifrån ensam om att ha påpekat att detta mål drabbar människor som plötsligt står helt utan ekonomisk ersättning.

Debatten har fått Försäkringskassan och Arbetsmarknadsstyrelsen att ta fram nya rutiner för att hindra att människor faller mellan systemen. Nu ska ett möte med försäkringskassan, arbetsförmedlingen och den personen beslutet gäller hållas när för-

säkringskassan vill neka en arbetslös person ersättning.

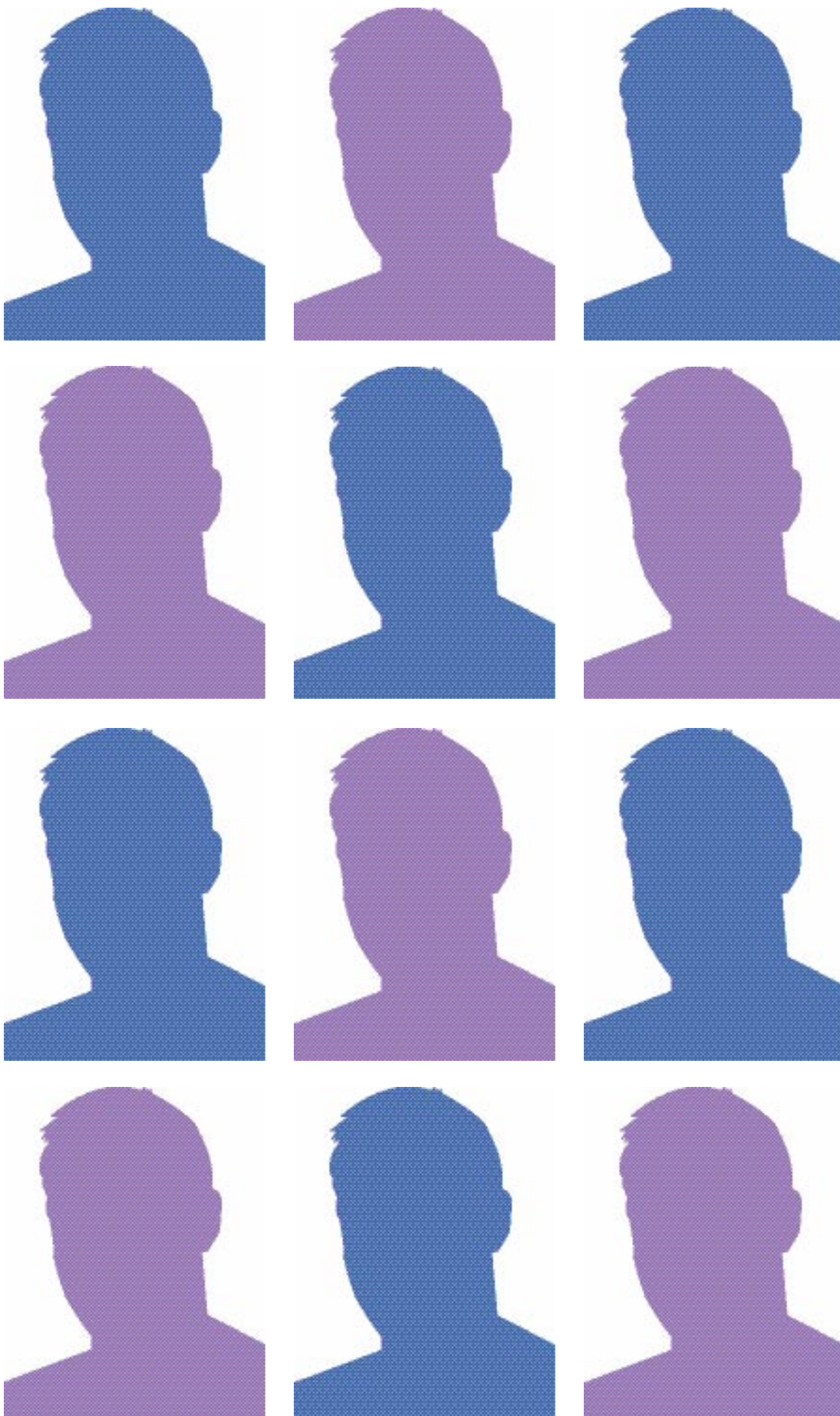
– Förhoppningen nu är att det här ska börja fungera, säger Ronald Nyberg.

Han tycker att försäkringskassan har gjort saker i fel ordning. Man införde nya rutiner utan att först se till att det fanns en organisation för att ta hand om dem som inte längre skulle passa i systemet. Han har skrivit till såväl försäkringskassans chef Curt Malmberg som förre arbetslivsministern Hans Karlsson i frågan.

Ett krav som han var med om att få igenom i en motion till Byggnads kongress 1998 gäller starkt rätt att träffa försäkringskassans läkare. Men än idag finns ingen sådan rättighet. Läkarna ska istället hjälpa handläggarna att göra bedömningar utifrån utlåtanden från andra doktorer. Ronald Nyberg tror att personliga möten skulle underlätta. Det gäller exempelvis en man med långvariga nackbesvär. Han fick beskedet att han kan ta ett vanligt förekommande arbete, men efter ett personligt möte som facket fått till stånd insåg handläggaren att det skett en missbedömning.

– När man träffar den här personen behöver man inte vara någon medicinsk expertis för att se att han har väldigt svåra besvär, konstaterar Ronald Nyberg.

I det här fallet hölls mötet med en annan handläggare än den som tidigare gett avslag. Enligt Ronald Nyberg skiftar ofta bedömningarna beroende av vilken handläggare eller vilket kontor man hamnar hos. ●

”ARBETS- FÖRMÅGA” INGEN GARANTI FÖR JOBB

● **Andelen avslag på ansökningar om sjukpenning har ökat, om än på en låg nivå. Enligt enhetschefen Tommy Sundholm handlar det om att handläggarna blivit bättre på att följa lagen.**

Försäkringskassan har tydligare än tidigare markerat för sina handläggare att den som kan ta ett arbete, om än inte i sitt tidigare yrke, inte ska få sjukpenning eller sjukersättning.

– Det kan ha resulterat i fler avslag, säger Tommy Sundholm, enhetschef på kassans huvudkontor.

Han hänvisar till att man måste följa lagstiftarnas avsikter. Statistiken visar att avslagen av sjukpenning ökade kraftigt förra året. Tommy Sundholm betonar dock att det ändå inte är mer än ungefär en procent av ansökningarna som möts av avslag.

I maj presenterade Försäkringskassan och Ams nya rutiner, med gemensamma möten, för att undvika att människor faller mellan systemen. Tommy Sundholm tycker sig redan ha sett positiva effekter av detta.

Å andra sidan står det i den egna rapporten från maj att det ännu kan hända att individer blir utan ersättning från båda systemen.

Att ha arbetsförmåga enligt lagen som styr Försäkringskassan behöver fortfarande inte betyda att man kan få ett jobb, enligt Arbetsförmedlingen. ●

HAR DU SYNUNKTER?
Ring 08-728 49 73

”Va fan, alla svär ju hela tiden”

... men svordomar är inte vanligare på bygge

Satans, förbannade skit! Om du inte gillar svordomar och andra kraftuttryck är det dags att sluta läsa, för i den här artikeln finns det sammanlagt ett 30-tal mer eller mindre fula ord. Alla från den svenska klassikern ”fan” till mer vulgära. Hur låter det till exempel när en snickare i Kina slår sig på tummen?

TEXT OCH FOTO CENNETH NIKLASSON ILLUSTRATION NINNI OLJEMARK

Ivåras kom författaren Magnus Ljung ut med ”Svordomsboken” där han berättar om svordomar förr i tiden, om hur man svär i olika länder och hur klasstillhörigheten påverkar språket. Enligt författaren är det vanligare med svordomar i arbetarkretsar än i medelklassen, och det är stor skillnad mellan våra svenska kraftuttryck och de som används i många andra länder. Vi i Sverige har koncentrerat vår frustrationsarsenal till mer eller mindre religiösa uttryck som satan, jävlar och helvete. Något som vi främst har gemensamt med tyskarna. I omvärlden ser det annorlunda ut. Eller vad sägs om spanskans ”hijo de puta” som betyder ”son till en hora” och det kinesiska uttrycket ”Diu leib loub mou hahm gaa chaan” som i översättning blir ”Knulla din mamma och må hela familjen dö”.

för att slänga in lite könsrelaterade uttryck när ilskan rinner till. Bland de något äldre på bygget är det otänkbart.

– Jag tycker att uttrycken som de använder i många länder är att gå för långt. De passar liksom inte in här, men är säkert helt naturliga för dem. Men för oss blir det konstigt, säger snickaren **Dennis Backström**, 37 år från Västerås (bilden till vänster).

Själv svär han en hel del och han tror inte att det finns någon klasskillnad när det gäller svordomar.

– Va fan, alla svär ju hela tiden.

Dennis känner bara en person som inte svär och det är prästen hemma i Västerås.

– Han svär inte så någon hör, men han gör det säkert i smyg. Vi brukar kalla honom för prästjäveln när han inte hör på, säger Dennis och skrattar.

Sven Spänning, 59-årig snickare från Östersund (bilden till vänster), jobbar med att sätta väggpanel på en uteplats. Han ligger på trakt och veckopendlar hem till Jämtland. Väl hemma umgås han mest med arbetare så han vet inte vilka som svär mest. Visst slinker det ur honom något fult ord ibland, men han har ändå ett mer avvaktande förhållande till svordomar.

– Min vanligaste svordom? Nä, de kan jag inte säga. Vill inte svära i tidningen. Men jag tycker det är upp till var och en att svära om de vill. Det är ju tecken på frustration.

Byggnadsarbetaren åkte ut till ett bostadsbygge i Haninge utanför Stockholm för att se om det stämmer; svär arbetare mer och håller vi oss till våra svenska klassiker även när hammaren råkar missa spiken och sitter limmad på tummen?

Bygget är inne på slutspurten, så troligen har det skrikits ut en och annan svordom under byggtiden.

– Jag svär en del. Mest blir det ju de vanliga fan, satan och jävlar. Men det kan även bli uttryck som jävla fitta och kukskalle. Men jag svär aldrig åt personer. Det är åt saker. Till exempel om man kommer in och gipsningen är åt helvete. Då blir man förbannad, säger Magnus Sjösten, 33-årig plattsättare från Gävle.

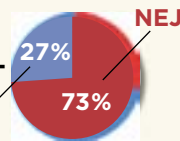
Se där, se där. Håller vi i landet på att gå över till ett mer könsrelaterat sätt att uttrycka oss? Kommer jävla skit att bytas ut mot mammaknullare? Magnus Sjösten drar sig i alla fall inte

Efter att ha pratat med ett tiotal personer är det lätt att konstatera att de flesta svär en hel del. Men att det finns en klar gräns. Att säga kukskalle kan vara okej, men att gå steget längre och blanda in mammor och systrar är att gå för långt.

ANNONS FOLKSAM

I boken för författaren, Magnus Ljung, ett litet resonemang om vilket språk som är det bästa svordomsspråket. Han lyfter fram spanskan som ett bra språk att svära på då språket har många kombinationsmöjligheter. Eller vad sägs om "Me cago en los veinticuatro cojones de los apóstoles de Jesús", vilket betyder "Jag skiter på Jesus apostlars tjugofyra testiklar". Det svenska språket skulle däremot hamna långt ner på denna topplista.

Jaha, då är den här artikeln slut. Då återstår bara en sak – tvätta munnen med tvåål! ●

33 kr kvar efter skattechock

Arbetsgivaren Bygg-Lett undanhöll anställdas skattepengar

Gästarbetare/

Bygg-Lett betalade inte in den skatt de drog från de anställdas lön. När byggnadsarbetarna blev misstänksamma och vände sig till Skatteverket blev de straffade för att de låtit sig luras.

Från juli till december 2004 arbetade Gints Kaplers åt Bygg-Lett i Örebro.

Han hade lockats dit, tillsammans med ett 20-tal andra lettiska byggnadsarbetare, med ett kontrakt som lovade 80 kronor per timme i lön.

– Men vi fick bara 60 kronor per timme. När vi frågade varför så sa Janis Fugalas, som skötte företaget, att de betalade resten i skatt i Sverige, berättar Gints.

Totalt tjänade Gints drygt 79 000 kronor under de där månaderna. Han arbetade runt 56 timmar i veckan.

LARS HEDELIN

– Om vi skulle betala skatt på 60 kronor skulle det bli så lite kvar att vi hade tjänat bättre i Lettland, säger Gints Kaplers, som arbetar som tolk för Byggnads.

FUSK MED REDOVISNING

I juli 2006 kom chocken. Skatteverket i Örebro krävde honom på 34 000 i skatt och sociala avgifter för jobbet under 2004. Trots att han redan avstått över 27 000 kronor av kontraktssumman till Bygg-Lett för att de skulle betala skatt.

Och trots att han själv och hans arbetskamrater vände sig till Skatteverket när de misstänkte att företaget fuskade med redovisningen.

– Vi straffas för att vi försökt göra rätt. Samtidigt har Fugalas och hans kompanjon Malisha Låsberg nya företag. De har inte straffats. Var är rättvisan? frågar sig Gints uppgivet.

Gints och några av hans arbetskamrater vände sig till Byggnads i Örebro och till skattemyndigheten under våren 2005.

Då var de tillbaka på jobb i Örebro men nu fick de beskedet

av Bygg-Lett att de själva skulle stå för skatten.

– Då skulle det bli meningslöst att jobba i Sverige, förklarar han.

Vid ett möte med Skatteverket fick de lettiska arbetarna beskedet att det var Bygg-Lett som undanhållit skattepengarna. Skatteverket gjorde därefter en skatterevison hos företaget.

SKATTEKRAV MOT ANSTÄLLDA

Resultatet av revisionen blev alltså att Skatteverket ändrade sig och riktade skattekrav mot 16 av de anställda i Bygg-Lett, på totalt 459 000 kronor.

Man valde alltså att rikta kravet mot de anställda i första hand, trots att de enligt samstämmiga uppgifter redan fått skatteavdrag gjorda.

Det kan bero på att Bygg-Lett gått i konkurs med ett konkursbo som innehåller 25 000 kronor

i tillgångar. Därifrån finns det alltså inte mycket skattepengar att hämta. I stället får Gints och hans arbetskamrater betala. Och för de flesta blir det både inkomstskatt och sociala avgifter eftersom de undertecknade ansökningar om f-skattsedel.

Bygg-Lett fyllde sedan i alla uppgifter och fick ansökningarna godkända av skattemyndigheten. Ingen av byggnadsarbetarna anade att Bygg-Lett tänkte använda blanketten för att skyfla över de sociala avgifterna på de anställda.

– Vi visste inte vad det var. Fugalas sa att det var nödvändigt för att få jobba i Sverige, berättar Gints. På Skatteverket i Örebro säger man att utredningen om företagets agerande ännu inte är klar. Men enligt Svante Egerlid, informator på verket, är lagen sådan att skatten i första hand ska be-

talas av inkomsttagaren.

Gints tycker att regler som kan tillämpas så som de gjorts i det här fallet är direkt diskriminerande.

– Svenska skurkar som luras och bedrar går fria medan vi straffas.

80 KRONOR I NETTOLÖN

När han skrev på kontraktet trodde han att han skulle få 80 kronor i nettolön. Det är nettolön man brukar komma överens om i Lettland. I slutändan, när först Bygg-Lett gjort skatteavdrag och nu Skatteverket tagit sitt, återstår 33 kronor i timmen i nettolön.

Han tycker att budskapet är tydligt.

– Den som är orolig för att han blir lurad vid jobb i Sverige ska akta sig noga för att vända sig till Skatteverket.

I KORTHET

Två gästarbetare föll åtta meter

Byggolycka/ Två byggnadsarbetare, enligt uppgift från Estland, skadades då de föll 8-10 meter och landade på ett betonggolvet.

Olyckan inträffade den 9 oktober i Hamra i Härjedalen. De två arbetade tillsammans med tre kollegor med att montera en byggnadsstomme på ett timmerhus.

En av gavelspetsarna vika och de två männen föll ner i betonggolvet.

Trots att byggnadsarbetarna befann sig på höga höjder saknades fallskydd och ingen annan fallskyddsutrustning fanns, enligt uppgifter i Östersunds-Posten, som citerar den kranförare som slog larm.

Föll från stege - bröt lårbenet

Byggolycka/ En plåtslagare från Polen skadades allvarligt när han föll fyra meter från en stege på Volvo lastvagnar i Umeå.

Mannen höll på att montera en plåttrumma på bygget av den nya lackeringen när olyckan inträffade.

Han stod längst upp på en tvådelad stege som började vicka. Till slut föll den i sidled och mannen rasade ner på golvet.

Stabilisering av tunnelborr krävs

Hallandsåsen/ Kommittén som ska granska det fortsatta arbetet med tågtunneln genom Hallandsåsen konstaterar i en första rapport att det varit en del problem i samband med inkörningsfasen.

Bland annat har tunnelröret lyfts upp i vissa områden på grund av ofullständig bakfyllnad.

Arbetet med bakfyllnaden uppges vara en viktig del i stabiliseringen av tunnelröret och när det gäller att hantera vattenflödet. Kommittén kommer i sin fortsatta granskning hålla extra koll på just denna del av projektet.

Kinabygge hotas av miljonkrav

Plomberad bygghiss användes flera gånger

Arbetsmiljö/ Arbetsmiljöbrotten fortsätter på det kinesiska bygget Dragon Gate i Älvkarleby. Nu hotar viten på upp till 20 miljoner kronor.

– Nu har vi plomberat bygghissen ännu en gång, och det ligger ett vite på en miljon. Om de inte respekterar förseglingen den här gången har vi diskuterat att höja vitet till någonstans mellan 10 och 20 miljoner, säger arbetsmiljöinspektören Lars Nordström i Stockholm.

Bygget av ett kinesiskt centrum i Älvkarleby, längs E4:an, har pågått i snart två år. Hittills har byggföretaget Latep AB fått över tjugo allvarliga anmärkningar, både skriftliga och muntliga, av Arbetsmiljöverket.

Det senaste ärendet handlar om en bygghiss som har dömts ut. För tre veckor sedan förbjöds de att använda hissen som plomberades med Arbetsmiljöverkets sigill.

Men sigillet togs bort och hissen användes trots förbudet.

Arbetsledaren Erland Ågren låste därefter hissen med hänglås och lovade att den inte skulle användas igen.

Efter uppgifter om att så ändå skett har Arbetsmiljöverket nu det från hundra tusen till en miljon kronor, och plomberat hissen på nytt.

Enligt Lars Nordström är det

MATHIAS FORSLÖF

Ett 60-tal byggnadsarbetare från Kina arbetar i Älvkarleby.

ovanligt att bygghissar plomberas. Under sina trettio år som inspektör har han bara varit med om det en enda gång tidigare. Och att plomberingen bryts upp är ytterst allvarligt.

– Det är en brottslig handling som man kan bli åtalad och dömd för och då hamnar man i brottsregistret.

Den som har fått stå till svars för de upprepade brotten är Dragon Gates VD Erland Ågren, som ägde hotellet innan Li Jinchungs företag Latep tog över det.

Han har hela tiden bett om ur-

säkt för misstagen och sagt att det handlar om kulturkrockar.

– Jag upplever Erland Ågren som en galjonsfigur, en målvakt. Han får stå och ta allt skäll av mig, men sedan är det någon annan som bestämmer egentligen. Dessutom har vi träffat Li Jinchungs son. Och han talar svenska, så att det handlar om kulturkrock ger jag inte mycket för, säger Lars Nordström.

Erland Ågren har nu avsagt sig ansvaret som samordningsansvarig på bygget, "eftersom de inte följer reglerna".

Arbetstillståndet för de kinesiska byggnadsarbetarna gäller till i slutet av oktober, men bygget lär pågå hela 2007.

Arbetsmiljöverket undersöker nu möjligheterna att Migrationsverket kan ställa krav på gästarbetarna.

– Vi känner oss vanmäktiga när vi utfärdar viten och plomberar en hiss, och byggföretaget varken respekterar svenska lagar eller att vi har en myndighet som ska verka för god arbetsmiljö. Men det är ju inte första gången vi träffar på ett oseriöst företag. Det är möjligt att de låter Latep AB gå i konkurs.

Nu avvaktar Arbetsmiljöverket den senaste plomberingen. Samtidigt ska alla Lateps arbetsmiljöbrott sammanställas och skickas vidare till åklagare, för eventuellt åtal.

ELIN JÖNSSON

Krav på 400 000 kronor i vite hittills

Arbetsmiljö/ Den kinesiske affärsmannen Li Jinchung har hittills fått krav på 400 000 kronor i vite för att han struntat i att undanröja olycksrisker vid bygget, där 60 kineser bygger.

Det ena vitesbeloppet är på 300 000 kronor och gäller takskydd, som saknades. Här var fallhöjden fyra meter från tak-

foten, och arbetarna stod på den smala gjutformen, 50-70 centimeter bred, och jobbade.

Det andra vitesbeloppet gäller bygghissen, som importerats från Kina. Arbetsmiljöverket stoppade arbetet med hissen, och kopplade ett vite på 100 000 till förbudet (se artikel ovan).

När arbetsmiljöinspektören lämnade bygget efter plomberingen av hissen, upptäckte han

att det saknades takräcken på ytterligare ett takbygge med fyra meters fallhöjd. Arbetarna höll på att lägga takpannor.

– Det blev ett nytt inspektionsmeddelande och ett nytt ärende, säger arbetsmiljöinspektör Lars Nordström i Stockholm.

Om Li Jinchungs företag Latep AB vägrar att betala vitena, så avgörs tvisten i länsrätten.

NINA CHRISTENSEN

Allt fler bostadsbyggare får bara industrilön hos NCC

Fabriksbyggande/
NCC betalar lön enligt IF Metalls avtal. Byggnads kräver att byggavtalet ska gälla, men NCC har redan gjort upp med IF Metall.

I somras berättade Byggnadsarbetaren (nr 9/06) om NCC Komponent, som producerar husmoduler i en fabrik och bygger flerfamiljshus i Eskilstuna.

Nu har ytterligare ett antal byggnadsarbetare, som monterar förtillverkade moduler, fått industriarbetarlön efter att NCC gjort upp med IF Metall i stället för Byggnads.

Denna gång är det ett bostadsområde i Ursvik, Sundbyberg, strax utanför Stockholm.

– Vi anser att det är husproduktion det handlar om, och då är det vårt avtal som ska gälla, när arbetarna är på bygget, säger Johan Lindholm, från Byggettan.

Modulerna till husbygget levereras från fabriken i Hallstahammar. Ute på arbetsplatserna monteras modulerna ihop till färdiga hus.

I en tidigare intervju med Byggnadsarbetaren berättade Fredrik Anheim, vd för NCC Komponent, att arbetarna rote-

I Sundbyberg utanför Stockholm bygger NCC 48 lägenheter. Husen tillverkas på fabrik och sätts ihop i stora tält på byggplatsen.

rar mellan olika arbetsstationer. De arbetar ett halvår med kök, ett halvår med väggar, ett halvår med montering av hus på byggplatsen etc.

Byggämnensavtalet, som enligt IF Metall ska gälla på bygget, har betydligt lägre lönenivåer än vad Byggnads avtal ger 19 000-21 000 kronor i månaden.

Traditionellt har byggnadsarbetare som åker runt och bygger småhus fått efter Byggnads avtal.

Industriarbetare som jobbar i fabriker som tillverkar småhus har organiserats av IF Metall.

Byggnads har kontaktat IF Metalls avdelning i Stockholm för att hålla överläggning om bostadsbygget i Sundbyberg.

Överläggningar kommer att hållas mellan Metall och Byggnads lokalt i Eskilstuna.

Om de båda organisationerna inte kommer överens lokalt, kommer frågan att föras upp på förbunds nivå.

NCC Komponent planerar att bygga flerfamiljshus även på andra orter i Sverige. Bland annat i Uppsala, där 84 lägenheter ska uppföras på Fyrisvallsgatan.

NINA CHRISTENSEN

Två allvarliga fallolyckor i Göteborg

Arbetsmiljö/
En asbetsanerare skadades svårt efter ett fall från en skylift. En ställningsbyggare föll cirka fyra meter när han höll på att bygga en ställning. Båda olyckorna inträffade i Göteborg i slutet av september.

Asbetsaneraren var anställd av företaget BR Rengöring och skadeservice ApS med säte i Danmark. Företaget deltar i en omfattande asbetsanering av byggnaderna på Eriksbergs varvsområde, som underentreprenör till NKR Rivning AB.

Den 56-årige mannen skulle flytta på en skylift. Han stod i korgen varifrån maskinen manövrerades. När arbetskamrater sökte honom fann de mannen liggande på marken.

– Vi vill inte spekulera i vad som hänt. Skyliften hade körts på ett riktigt sätt. Den hade inte välvt, nu får utredningen visa vad som skett, säger Jörgen Conradsson, Arbetsmiljöverket i Göteborg.

Mannen spräckte skallen vid fallet. Enligt uppgifter till Arbetsmiljöverket hade mannen hjälm. Han fördes medvetlös till sjukhus och sövdes ner.

Den andra olyckan inträffade i centrala Göteborg, där en ställningsbyggare, anställd av Ställningsarkitekterna i Norden AB, skulle bygga en ställning. På fasaden fanns det lampor, som gjorde ställningsbygget lite komplicerat.

Enligt arbetsgivarens rapport till Arbetsmiljöverket, skulle ställningsbyggaren täta öppningen. Det var då mannen ramlade ner i hålet. Fallet blev cirka tre och en halv meter.

Mannen som skadades är 44 år. Det finns ingen exakt uppgift om hur han klarade fallet. Enligt den första polisrapporten var han medvetlös en stund efter fallet.

NINA CHRISTENSEN

Byggnads stämmer Expandera Mera i AD

Lönetvist/
Byggnads har lämnat in en stämningansökan till Arbetsdomstolen (AD) mot bemanningsföretaget Expandera Mera. Orsaken är en tvist om löner.

Enligt bemanningsavtalet ska de som är anställda i ett bemanningsföretag ha samma lön som byggnadsarbetare i det inhyrande företaget. De ska alltså tjäna lika mycket som de övriga byggnadsarbetarna på en arbetsplats.

Men i ett avtal från sommaren 2004 fick Expandera Mera under en övergångsperiod tillstånd att inte följa avtalet, då företaget inte ansåg sig ha råd med den avtalade lönenivån.

I stället skrevs ett avtal mellan Byggettan i Stockholm och Expandera Mera, där företaget långsamt skulle fasas in i systemet. Bland annat sattes ett lönetak på 140 kronor per timme. Upp till den nivån skulle företaget följa den lönenivå som fanns

på respektive byggarbetsplatser. I efterhand har det, enligt Byggnads, visat sig att Expandera Mera inte har följt överenskommelsen. De har i flera fall betalat ut en lön under 140 kronor per timme, trots att de övriga på arbetsplatsen haft en lön över den nivån.

Den 11 augusti i år lämnade Byggnads in en stämningansökan mot bemanningsföretaget Helpman till AD i samma fråga.

CENNETH NIKLASSON

I KORTHET**Skadades svårt vid spåntning**

Byggolycka/ Läget är allvarligt för en byggnadsarbetare som fick en stålbalk över sig vid ett spåntningsarbete vid centralstationen i Stockholm den 9 oktober.

- Det vi vet i dagsläget är att en stålbit lossnat från balken och att säkerhetslinan, som måste finnas vid alla tunga lyft, inte var kopp-lad. Men exakt vad som har hänt och varför - det kan vi inte säga än, säger Pär Land, vd för Züblin och delägare i Züblin Oden Contractors, som har huvudentreprenaden på arbetsplatsen.

Den skadade mannen är 51 år och anställd av Arlanda Invest. Han hjälpte föraren av pålkranen när olyckan inträffade. En fyra meter lång H-balk lossnade från kranen och träffade mannen på marken.

Livsfarliga byggställningar stoppas

Säkerhet/ Byggställningen stod på en gaffeltruck. Nu har bygget stoppats efter en inspektion från Arbetsmiljöverket.

- Ställningarna såg ut att höra hemma någon gång på 1800-talet. Jag har aldrig sett något liknande, säger arbetsmiljöinspektören Benny Johansson.

Utländsk arbetskraft bedriver renoveringsarbete på Fogelsta Säteri i Sörmland. När Arbetsmiljöverket gjorde en inspektion för någon vecka sedan visade det sig att ställningarna var direkt livsfarliga, och arbetet stoppades omedelbart.

- Det fanns en uppenbar risk för fallolyckor, säger inspektören Benny Johansson.

Byggherren måste nu vidta åtgärder så att byggarbetsplatsen blir säker, och rapportera åtgärderna till Arbetsmiljöverket.

- Förbudet hävs när riskerna är åtgärdade, säger Benny Johansson.

Anmärkningarna gällde flertalet ställningar. En av dem var till exempel uppställd på en lastmaskin - på gafflarna. Ställningen stod lutad in mot husväggen.

- Jag trodde inte att man skulle få se något sådant i modern tid, säger Benny Johansson.

Andra ställningar var uppbyggda med hjälp av granstolpar och regler kors och tvärs. Granstolparna stod rakt på marken, inte på plattor, vilket gjorde att hela konstruktionen riskerade att bli ostadig vid regnväder.

- När det blir blött i marken kan stolparna sjunka och det kan bli en brytning någonstans i ställningen.

Reglerna för ställningar har skärpts. Det krävs numera att den som bygger ställning ska vara utbildad samt att belastningsberäkningar görs.

Vid inspektionen upptäcktes också att byggherren inte hade någon arbetsmiljöplan för arbetet.

- I planen ska det stå vad det finns för riskmoment och hur man löser detta. En sådan plan ska finnas tillgänglig på arbetsplatsen för arbetarna att ta del av, säger Benny Johansson.

Byggnadsavdelning i Mälardalen har även besökt bygget. Avdelningen har polisanmält byggherren för brott mot arbetsmiljölagen, eftersom arbetsplatsen saknade arbetsmiljöplan, vilket är en straffsanktionerad bestämmelse i lagen.

- Det var fem-sex arbetare som jobbade på bygget. Utländska ar-

ALF SVENSSON

Ställning på gaffeltruck stoppades av Arbetsmiljöverket.

betare är väldigt utsatta. De har inte samma skydd och är rädda för att skickas hem om det inte passar. Det är faktiskt människors säkerhet det handlar om, säger Alf Svensson, ombudsman på Byggnads Mälardalen.

Byggherren Gustaf Liljencrantz menar att arbetsplatsen hela tiden har haft en arbetsmiljöplan.

- Jag hade tagit hem den för att göra en revision precis när Arbetsmiljöverket gjorde en inspektion. Sedan tog jag tillbaka den till bygget, säger han.

Gustaf Liljencrantz påpekar att de ställningar som inte uppfyllde kraven nu är åtgärdade.

- De hade lite synpunkter på ställningarna. Det händer ibland att något inte är bra, då får man åtgärda det. Det är inte konstigare än så. Jag visste inte heller att man behövde ett särskilt utbildningsbevis, men nu finns ett sådant också.

NINA CHRISTENSEN

Specma

Värsta arbetsmiljön?

Tipsa Byggnadsarbetaren om årets sämsta bygge

Kontakta Margite Fransson, arbetsmiljöreporter

Tel. 08-728 49 74 eller 070-607 56 89

E-post: m.f@byggnadsarbetaren.se

Fler yrkesaktiva går in i Byggnads

- trendbrott för medlemsiffror

Medlemskap/

Antalet medlemmar i Byggnads som betalar hel eller halv medlemsavgift ökar. Uppgången tog fart i maj, efter flera års nedgång.

Samtidigt fortsätter antalet icke yrkesaktiva medlemmar att minska.

Sedan årsskiftet har det totala antalet medlemmar i Byggnads – både de som är yrkesaktiva och de som inte är det – minskat, från 128 237 till 126 973 medlemmar i september. En nedgång med 1 264 personer.

Men en närmare granskning av siffrorna visar att den del som omfattar dem som betalar hel eller halv avgift till förbundet

har ökat under perioden. Från 93 740 den första januari till 94 481 den sista september, en ökning med 741 personer.

Trendbrottet kom i maj. Detta sedan året börjat med en fortsatt nedgång av hel- och halvbetalande.

När det gäller de icke yrkesaktiva – det vill säga de som enbart betalar grundavgiften eller är helt betalningsfria, till exempel pensionärer – har medlemstappet fortsatt. Där har förbundet tappat 2 005 medlemmar sedan årsskiftet.

Under den förra högkonjunkturen i slutet av 1980-talet hade Byggnads cirka 125 000 yrkesaktiva medlemmar.

CENNETH NIKLASSON

Combisafe

Grabber

T L konsult

I KORTHET**Byggnads söker stöd för blockad**

Konflikt/ Byggnads i Malmö vill att IF Metall och Transport, ska vidta sympatiåtgärder till stöd för avdelningens blockad mot ett kyrkobygge i Malmö.

- Transport kan stödja Byggnads bland annat genom att blockera transporter av material till bygget. IF Metall kan också stödja oss. Besked om sympatiåtgärder kommer i slutet av veckan, säger Roland Ljungdell, Byggnads Malmö.

I diskussioner, som ombudsmännen fört med företagets företrädare sedan i juli, har det framskyntat att man inte anser sig ha råd att teckna kollektivavtal. Företaget har lagt ett lågt anbud, och har räknat med att betala låga löner.

- Alla bör känna till vilka lönenivåer som finns i Sverige, säger Gunnar Ericson, avtalssekreterare i Byggnads.

I slutet av september inledes blockaden mot Wronski Spolka Jawna, där sex polska arbetare bygger kyrkan.

Sju anhållna i svarthärva

Ekobrott/ Ekobrottsmyndigheten i Göteborg utreder en misstänkt svartjobbshärva i bygg- och stålbranschen. Tiotals miljoner kronor misstänks ha undanhållits från beskattning när företagare har betalat svarta löner, rapporterar Sveriges Radio.

Sju personer har anhållits efter en räd mot flera adresser i Göteborg och Mölndal, enligt kammaråklagare Henric Fagher.

Skadades av motorsåg

Byggolycka/ En snickare fick svåra sågskador när han halkade med en motorsåg i handen på ett husbygge i Tandådalen i Sälen.

- I det här fallet handlar det om helt fel arbetsmetod, säger Per-Arne Mattsson, arbetsmiljöinspektör i Falun.

Olyckan inträffade i början av oktober när några snickare höll på att lägga råspont på taket.

I vanlig ordning behövde den sista brädan upp mot nock klyvas för att passa. En av snickarna tog då en motorsåg och började klyva brädan uppe på taket. Han halkade och ramlade omkull. Han fördes till sjukhuset i Falun.

- Mannen är vänsterhänt och höll avigt i sågen. Därför släppte han fel hand, vilket gjorde att motorsågen slog upp och sågade honom på vänster arm, säger Per-Arne Mattsson.

- De här killarna bygger timmerhus och är vana vid att hantera en motorsåg. Men i det här fallet var det helt fel. Han skulle ha gått ner och sågat brädan på en vanlig byggsåg. Då hade olyckan inte inträffat.

Lägre tillväxt i byggbranschen

Konjunktur/ Hjulen i Byggsverige fortsätter att snurra allt snabbare.

Men ökningen är inte lika stark som tidigare, vilket kan vara ett tecken på att en avmattning är på gång. Det visar Konjunkturinstitutets månadsrapport för september.

Tillväxten i byggbranschen fortsätter. Ordergång och sysselsättningen stiger. Fyra av fem byggbolag är nöjda med orderstockens storlek. De har fullt upp med jobb.

Flest nöjda byggare finns det hos dem som är inriktade på bostadsbyggande. Även anbudspriserna har stigit ytterligare, vilket visar att konjunkturen är stark.

Enda problemet för byggföretagen - precis som tidigare i år - är bristen på arbetskraft. Hela 60 procent av byggföretagen anger avsaknaden av arbetskraft som ett hinder för ytterligare tillväxt.

I förväntningarna inför framtiden är byggbolagen mer skeptiska.

Visserligen tror de på fortsatt ökning av ordergång, byggande och sysselsättning under de närmaste månaderna.

Men färre företag än tidigare räknar med en uppgång. En tendens som slår igenom även när det gäller anbudspriser.

JiJ Plast

Tjb

Försäljning

Kurser för chefer ska stoppa diskriminering

Rekrytering/

120 personer på ledande positioner i byggbranschen ska gå en utbildning för att lära sig mer om integration och mångfald.

- Förståelsen måste öka. En bagatell för oss kan vara något mycket viktigt för en person med en annan kulturell bakgrund, säger Torbjörn Molander (bilden), chef för näringspolitiska enheten på Byggnads.

Trots flera försök att få in fler invandrare i branschen går rekryteringen knackigt.

I byggbranschen är andelen invandrare lägre än på den övriga arbetsmarknaden. Därför satsar Byggnads, Ledarna och Sveriges Byggindustrier på en utbildning för personer i branschen.

- Det handlar om chefer och arbetsledare på byggbolag, men även om personer inom facket och arbetsgivarna. Jag hoppas att ett 20-tal på Byggnads nappar på utbildningen.

Målet är att de ska förbättra sin kulturella kompetens som i sin tur ska leda till ett förändrat beteende när nya byggnadsarbetare ska rekryteras.

- I utbildningen ingår det bland annat provocerande teater där olika situationer ska spelas upp. Inte minst vid anställnings-

JOHAN HEDENSTRÖM

Dörren till bygget öppnas för fler invandrare.

intervjuer. Förhoppningsvis leder detta till minskad diskriminering och segregering.

När utbildningen är klar är tanken att de 120 personerna ska sprida sin nya kunskap och sina färskas insikter ut på sina företag eller organisationer. 120 personer verkar vara en droppe i havet i en bransch som sysselsätter flera hundra tusen personer.

- Utbildningen är väldigt dyr. Den kostar 30 000 kronor per person, men det är ett steg i rätt riktning, säger Torbjörn Molander.

Utbildningen betalas av svenska ESF-rådet.

CENNETH NIKLASSON

Aero Peltor

Svenskar väljer ROT före RUT

ROT-avdrag/

Nio av tio svenskar vill ha hjälp i hemmet. Sex av de nio vill ha hjälp med byggjobb, enligt en undersökning från Målaremästarna/ Synovate-Temo.

Det finns en skillnad mellan svenskarnas behov och regeringens politiska avsikt. Det anser

Björn Wellhagen, projektledare för arbetsgivarnas samarbete "Byggbranschen i samverkan".

87 procent av svenskarna vill ha hjälp i hemmet. Men bara 31 procent vill ha RUT-hjälp - rengöring, underhåll och tvätt. 56 procent behöver hjälp med reparation och ombyggnad - så kallade ROT-jobb.

I KORTHET

Brist på byggfolk hotar Kinabygge

Byggkonjunktur/ Det kinesiska miljardprojektet i Kalmar riskerar att få problem med att hitta arbetskraft.

- I dag arbetar byggjobb-
bare från 19 länder i området
och ännu fler kommer att be-
höva rekryteras från utlandet
när Kinabygget drar i gång. De
byggnadsarbetare som finns i
området räcker inte till, säger
Gunder Nilsson, ordförande i
Byggnads Kalmar.

Det kinesiska företaget Fa-
nerdun står bakom jättesats-
ningen på en enorm utställ-
ningsbyggnad, med plats för
tusen kinesiska företag, och ett
hotell på 12-18 våningar.

Ny kontroll av byggasbest

Hälsa/ I våras skärptes regler-
na kring hur asbest ska hante-
ras. Nu ska Arbetsmiljöverket
granska hur de nya reglerna
följs på byggarbetsplatserna.
600-700 inspektioner på byg-
gen ska göras under hösten.

Fortfarande avlider fler än
100 personligen årligen i den
elakartade formen av cancer,
mesotheliom, som beror på as-
bestexponering 20-40 år till-
baka i tiden.

Arbetsmiljöverkets kontrol-
ler ska genomföras under de
närmaste månaderna. De ingår
i en EU-kampanj, på initiativ
av medlemsstaternas arbets-
miljömyndigheter. I Sverige
förbjöds användning av den
farligaste asbestsorten som
byggmaterial redan 1976, följt
av ett totalförbud 1982.

Färre byggbolag går i konkurs

Konkurser/ Från årsskiftet
fram till och med september
har 509 företag i byggbran-
schen gått i konkurs. Det är 56
färre jämfört med samma peri-
od 2005. Jämfört med septem-
ber förra året minskade antalet
konkurser för samtliga närings-
områden med nio procent.
Nedgången är något mindre än
tidigare under året och förkla-
ringen är att det under septem-

ber varit fler konkurser inom
bland annat byggbranschen,
framför allt i storstadslänen.
Trots något fler konkurser så
har antalet byggkonkurser un-
der årets nio första månader
ändå minskat med tio procent
jämfört med 2005.

Totalt sett för alla branscher
har hittills i år 3 739 företag
gått i konkurs. Det är nio pro-
cent färre jämfört med 2005 då
motsvarande siffra var 4 344.
Det visar siffror från Upplys-
ningscentralen, UC.

Lungsjukdom kommer tillbaka

Hälsa/ Silikos - sten-
dammslunga - har länge be-
traktats som utrotad i landet.
Nu har lungsjukdomen kommit
tillbaka. Orsaken är många nya
företag inom sten- och gruvin-
dustrin.

Dessa företag saknar kun-
skap om hur man skyddar sig
mot kvartsdamm, enligt tid-
ningen Arbetarskydd. Dagens
läkare saknar den kompetens
som krävs för att upptäcka
stendammslunga i tid, vilket i
värsta fall kan leda till döden.

På 1970-talet drog Arbe-
tarskyddsstyrelsen i gång ett
program för att förhindra att
kvartsdamm gav de anställda
silikos. Då försvann silikos näs-
tan helt. Arbetsmiljöverket ska
på nytt göra mätningar av kon-
centrationen av kvartsdamm
på arbetsplatser. De gamla fö-
reskrifterna ska ses över.

NCC vill slippa kartellböter

Domstol/ NCC yrkar på full-
ständig befrielse från konkur-
rensskadeavgift med anled-
ning av kartellsamverkan inom
asfaltbranschen.

NCC hävdar att bolaget un-
derlättat och bidragit till Kon-
kurrensverkets utredning.
Därför borde bolaget slippa
konkurrensskadeavgiften på
382 miljoner kronor.

Våren 2001 uppdagade NCC
ekonomiska oegentligheter
inom företagets asfaltbelägg-
ningsverksamhet i Linköping.
De ansvariga polisanmälades
och flera personer avskedades.

Byggnads

F-avd

Nordea

Itab

Helpman

1 Valstråd kommer på stora rullar till fabriken.

2 Valstråden dras till rätt dimension. Densiteten ökar och tråden får så småningom rätt dimension.

SPIKAT OCH KLART I

Förr i tiden var spiktillverkningen ett hantverk. Det var byns smed som formade spik efter spik. I dag sköter maskiner jobbet. Med hjälp av dragen tråd spottar de ut upp till 800 spik i minuten. Och en viktig fråga besvaras – varför heter det egentligen ”trådspik”?

TEXT CENNETH NIKLASSON FOTO MAGNUS WESTERBORN

Stora rullar med valstråd – en tråd av metall som har en diameter på 5,5-10 millimeter – ligger upplagda på en lagerplats på Skyllberg Industri AB i Kårberg några mil utanför Örebro. Valstråden väntar på att bli inkörd i fabriken för att senare komma ut som spik i någon form. Kanske blir det en tretum som hamnar i just din ficka.

I Närke finns en lång och anrik tradition av tillverkning av spik. Familjeföretaget Skyllberg Industri AB firade 650-årsjubileum för några år sedan och spiktillverkningen i bygden har anor ända sedan 1300-talet.

Då handlade det enbart om handsmidda spikar.

I dag är det maskiner som gör jobbet och för de anställda handlar det mycket om att övervaka och ladda maskinerna med ny tråd.

Spiktillverkningen börjar med att valstråden dras till rätt dimension; tråden glider in i en tvåpulverdränkt maskin där man kan säga att ingångshålet är större än utgångshålet. Tråden pressas alltså ihop och blir då längre samtidigt som densiteten – tätheten – ökar. Detta är ett moment som upprepas tills tråden fått den dimension som passar den aktuella spiksort som ska tillverkas.

Vid detta moment bestäms även spikens profil, om den till

exempel ska vara räfflad eller rund. Den klassiska tre- och fyrtumsspiken på bygget är räfflad medan spik till spikpistoler i regel är rund.

Lite kurios: att man använder dragen tråd är förklaringen till att det på många spikpaket står ”trådspik”, något som säkert de flesta på bygget sett. Begreppet har alltså hängt med sedan maskintillverkning av spik startade för över 100 år sedan.

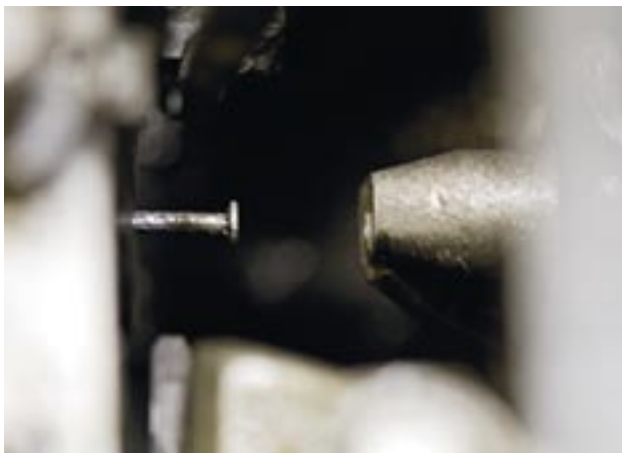
När valstråden är dragen rullas den upp på nya rullar och flyttas till byggnaden där spikarna tillverkas. Där ställer maskinskötarna in spikmaskinerna för önskad spiksort och trycker på startknappen. Tråden dras in i maskinen där den först riktas. Sedan dras tråden in i en position där spikhuvudet tillverkas. Tråden hålls fast och en liten ”hammare” åker fram och dunkar till trådändan så att den plattas ut något och ett huvud formas.

För den nördiga kan följande information vara viktig: de märken som finns längst upp mot skallen på vanlig trådspik kommer från den klämback som håller fast tråden när spikskallen slås. När spikhuvudet är format klipps spiken av i rätt längd, naturligtvis med en spets på en gång. Sedan åker den färdiga – blanka – spiken vidare och ramlar så småningom ner i en stor låda. Maskinerna spottar ut mellan 200 och 800 spikar per minut beroende på sort och storlek

3 Tråden kopplas ihop med spikmaskinen och i det första momentet riktas tråden. Sedan sker resten blixtnabbt...

FABRIK

4 ...den lilla hammaren formar spikens huvud och spiken kapas i rätt längd...

5 ... och spiken åker på ett band ut i en stor låda. Allt gjort på några sekunder. (till höger)

De spikar som inte ska behandlas på något vis är nu klara för paketering. De som ska varmförzinkas skickas iväg till en anläggning i Degerfors.

Där läggs spikarna i stora korgar som sedan doppas i ett bad av flytande zink med en temperatur på 600 grader. Den höga temperaturen gör att zinken till viss del smälter ihop med spiken, vilket ger ett betydligt bättre rostskydd.

Spik - ofta dyckert till lister - kan även elförzinkas. Då handlar det mer om att ge en snygg yta än ett hållbart rostskydd. ●

6 Slutligen paketeras spiken i lådor. Två magneter ser till att alla spikar hamnar i samma riktning i lådorna. Allt för att spara plats.

Ny gipsskruv följer skivan

● En lantbrukare från trakterna av Halmstad har upfunnit en ny typ av gipsskruv som monteras i gipsskivan redan när den tillverkas.

– Jag fick idén när några snickare byggde om vårt bostadshus. Jag tyckte de tappade så mycket skruv på golvet, berättar Per Karlsson.

Han är storbonde från Halland och driver en gård med flera anställda.

– Lantbruket i dag ligger långt fram när det gäller teknisk utveckling. Som bonde måste man hela tiden utveckla och förenkla, säger han.

Vid ett tillfälle utvecklade han en ny teknik för att rengöra mjölkmaskiner i samband med mjölkning. Den lösningen sitter i dag i nästan varje mjölkmaskin.

Idén till en ny gipsskruv kom när han såg gipsmonteringen i hemmet. Han tyckte att den var ineffektiv.

– Varje kväll städade jag arbetsplatsen. Och jag blev verkligen förvånad över hur många skruvar som låg på golvet. Min tanke var att detta är inte rationellt. Vi inom jordbruket skulle ha gjort något åt problemet för länge sedan.

Han studerade gipsskrivningen mer ingående och upptäckte då flera saker som han tyckte var klara brister.

– Maskinerna som har band med skruv krånglar verkligen ofta. De laddar inte fram helt enkelt. Och vid arbete med en skruv i taget tar skruvningen otroligt lång tid och snickarna sticker sig när de plockar upp skruv ur fickan. Sedan är ju arbetsmiljön en katastrof vid skruvarbete. Det är upp och ner på bocken hela tiden.

Han satte sig ner och började fundera. Ganska snart insåg han att det bästa skulle vara att skruven monteras i skivan redan från början.

Per Karlssons gipsskruv är en variant av teleskopskruv som ligger inne i en hylsa. Hela paketet får plats i gipsskivan. När skruven dras i blir den så lång att den klarar av att fästa även dubbla lager av gips.

– Ett krav från min sida var att skivorna skulle kunna lastas precis som i dag. Ingenting från den nya skruven fick sticka ut. Nu har det gått sex år sedan renoveringen av bostadshuset och skruven är i princip färdig.

– **Min skruv klarar** betydligt högre laster än en normal gipsskruv. Därför räknar jag med att det räcker med mellan åtta och tio skruvar per skiva. Möjligen i kombination med att skivan även limmas.

Per ser stora fördelar med skruven. Inte minst när det gäller arbetsmiljön och en trolig minskning av antalet förslitningsskador. Men även när det gäller miljön i övrigt då det försvinner massor paket med

gipsskruv i samband med distribution.

– Det sätts upp fruktansvärt många gipsskivor varje dag. I bara USA arbetar 40 000 personer med att bara skruva gips. Det är lätt att förstå att ofantligt många skruvar sätts på plats varje dag. Men att helt få bort de gamla gipsskruvarna vekar inte möjligt.

– **Självklart lämpar** sig den integrerade skruven bäst när det är stora jobb med många hela skivor. När skivor kapas och sågas till så hamnar ju inte den integrerade skruven på rätt plats i förhållande till regel. Då måste gamla skruvar användas.

Han hoppas nu på att någon samarbetspartner ska dyka upp.

Flera bolag i branschen har tittat på skruven och responsen har varit positiv.

– **Nu är det bara** att hoppas att skruven blir verklighet och jag tror att byggnadsarbetarna skulle vara de stora vinnarna. För mig skulle det vara en otrolig tillfredsställelse att få se skruven på marknaden.

I väntan på genombrottet fortsätter livet som bonde.

– Att vara uppfinnare tar ofantligt mycket tid, säger Per Karlsson.

CENNETH NIKLASSON

HAR DU EN BRA GREJ?

Ring 08-728 49 70

GREJER & GREPP PÅ INTERNET

www.byggnadsarbetaren.se

Därför nobbade Nicklas NHL-spel

En målmedveten, blyg, 18-årig plattsättare är hetast i Sverige i elitseriens upptakt. Nicklas Bäckström, i Brynäs, liknas vid Foppa, Z och några till. Självt är han trött på det där. "Jag bryr mig inte", säger han.

TEXT INGEMAR DAHLKVIST FOTO INGEMAR DAHLKVIST OCH SCANPIX

Nicklas Bäckström har redan fått alla frågor den här hösten. Inte en gång utan typ hundra gånger. 18-åringen från Gävle, som blev årets rookie i ishockeyns elitserie förra säsongen och var med och vann otippat VM-guld i Riga i våras, är lika glödhet som de nygjorda svetsfogarna på läktarräckena i Läkerol arena.

Det är i mitten av september. Premiärmatchen mot nykomlingen Skellefteå är avklarad (oavgjort och ett mål av Nicklas). Skanskas platschef har släppt in laget i arenan för första gången i höst. Tidigare har han visat ut elitserielaget till B-hallen, eftersom arenan fortfarande är en byggarbetsplats och förlupna puckar en olycksrisk.

En målare lutar sig försiktigt mot det nysvetsade räcket och studerar när en för dagen rätt tystlåten Leif Boork gnuggar spelvändningar med Brynäs A-trupp.

– Bäst i år, ja det är ju Nicklas, säger målaren och pekar mot nummer 19 i den röda femman.

Åke Olsson, en av ett 20-tal Skanska-anställda som finsnickrar på arenan inför invigningen den elfte november, håller med. Varför?

– Han påminner om Peter Forsberg, framför allt med sitt lugn, säger han.

Nicklas suckar när han hör det där. Han är nyduschad och krympt, från skridsko- och utrustningsstorlek till mer normalt plattsättarformat, cirka 1,85 lång och 85 kilo. Han söker ögonkontakt, som för att värdera mer eller mindre korkade frågor från just den här reportern.

– Jag är lugn, det stämmer men det där med vem jag liknar är bara dumt, säger han.

– Jag vet att de stora spelarna som jag jämförs med är bättre än jag. Jag har långt kvar och det viktiga för mig är att tänka på hur jag spelar och vad jag kan förbättra.

Nicklas Bäckström älskar ishockey. Det har han gjort hela livet.

– Mamma brukar säga att jag vägrade ta av mig skridskorna, till och med när jag skulle lägga mig, säger han.

Pappa spelade back i Brynäs. Det förklarar den tidiga passionen. Sedan har kärleken till sporten fördjupats i takt med framgången.

– Det är kamp och så gemenskapen med grabbarna i laget, förklarar han sin kärlek.

Han håller med om att framgången nog också bidragit.

För visst är kärleken besvarad. Tv-pucken, ungdomslandslag och

så från en undanskymd plats som framtidslofte till nyckelspelare i Brynäs och VM-guld med landslaget under förra säsongen.

Fast han har fått slita för det. Nicklas, som är född sent på året och fyller 19 nu i november, har alltid varit rätt liten i sin åldersgrupp. Det har han kompenserat med stort spelsinne och en envishet så stor att en del som känner honom skulle kalla det tjurighet.

Framgångsresan tog honom nästan ända till NHL i somras. Washington Capitals valde just honom, först av alla i ålderklassen (vald som nummer fyra totalt, i den så kallade NHL-draften) och ville att han skulle komma direkt. Men han tackade nej den här gången.

– Det var smickrande, det är ju världens bästa liga. Men jag tror att jag utvecklas mer om jag får speltid och ansvar i Brynäs och kanske lite fler landskamper, innan jag åker över, säger han.

Nicklas vet att spel i Amerika mest handlar om en ändlös flygresa med mellanlandningar i hockeyarenor där publiken bryr sig mer om popcorn och öl än om spelet. Om staden Washington vet han däremot

inte mycket mer än att Vita huset ligger där.

– Men det där runt omkring är inte så viktigt. Det är laget, ligan och spelet som gör att det är målet, säger han.

Om det inte skulle fungera, om en skada kommer i vägen, så kan han ju fortsätta som plattsättare. (Här knackar Nicklas i bänken med knogen. Att prata om eventuella skador är att utmana ödet.) Det var en farbror som fick honom intresserad av byggjobb. I våras gick han ut från byggprogrammet på Polhemsskolan i Gävle. Praktiken gjorde han på BF Kakel.

– Det är ett jobb jag skulle gilla. Det känns bra att hålla på och pula så där med plattor.

Det mesta talar för att plattsättarverktögen får ligga kvar i verktygsådan ett tag. De närmaste åren lindar han handgjorda kanadensiska klubbor i stället för att linda kakelsnöre. ●

Namn: Nicklas Bäckström

Ålder: 18 år

Yrke: ishockeyspelare

(plattsättare som fallskärm)

Bostad: lägenhet på söder i Gävle

Familj: ungarl

Meriter: VM-guld och

plattsättarexamen

Inkomst: vill inte svara

TOPP TRE I BYGGBRANSCHENS HALL OF FAME:

- 1 Mats Näslund, snickare som vunnit allt.
- 2 Håkan Loob, Stanley Cup, VM, vvs-montör.
- 3 Tommy Salo, kan mura igen kassen med ädla medaljer.

Ishockey är en mer utpräglad lagsport än fotboll. Det är därför hockeyns stjärnor är mer ödmjuka och har färre divalater än fotbollsstjärnorna, tror Nicklas Bäckström, av många sedd som Sveriges nye Super-Swede i NHL.

Bron över M6 i norra England är byggd av glasfiberarmerad plast. Endast de bärande bjälkarna är av stål.

Engelsmän föll för plastbro

Teknik/
Plast är det nya byggmaterialet. Åtminstone om man ska tro den brittiska myndigheten för motorvägar, Highway Agency. I början av sommaren färdigställdes en bilbro i plast över motorvägen M6 i norra England.

Highway Agency skrev i sitt pressmeddelande att den glasfiberarmerade plasten är det första, stora, nya byggmaterialet sedan den armerade betongen kom för hundra år sedan.

Detta är första gången materialet används i en bilbro. Tidigare har gång- och cykelbroar byggts i plast runt om i

Europa. Bron ersätter en 40-årig företrädare i betong som inte höll måttet längre. Och den nya bron väger två tredjedelar av vad den gamla gjorde, men är dubbelt så stark.

En fördel med att den väger mindre är att den kunde byggas vid sidan om vägen och sedan lyftas på plats, så att trafikstörningarna minimerades. Highway Agency skriver vidare att bron är billig i det långa loppet eftersom den inte kräver särskilt mycket underhåll. Enligt tidningen Ny Teknik är den 50 meter lång, med ett spann på 25 meter. De bärande bjälkarna är av stål, allt annat av glasfiberarmerad plast.

Gratis öl efter vvs-miss

Ölkran/ Haldis Gundersen trodde att hon hade kommit till himlen i våras, då hon vred på vattenkranen och fick öl att skölja besticken i. Men enligt tidningen Ny Teknik finns det en jordisk förklaring till det som skedde i norska Kristiansund. En rörmokare hade kopplat ledningarna fel. Samtidigt som det strömmade öl ur Haldis Gundersens kran kom bara vatten ur ölkranen på baren i samma hus. Nästa gång hoppas Haldis få Baileys ur kranen.

FOTO: AFTONBLADET BILD

Förbud mot smått & fult

Byggstopp/
Myndigheterna i Nya Zealands största stad Auckland har förklarat krig mot små lägenheter och fula byggnader.

Man har infört ett förbud mot lägenheter som är mindre än 35 kvadratmeter då vardagsrummet måste vara minst 11 kvadratmeter, sovrummet 9 kvadratmeter, köket 5 kvadratmeter, balkongen 5 kvadratmeter och resterande metrar för badrum och hall. Det måste också finnas fönster.

Reglerna har införts eftersom det de senaste åren har byggts jättelika höghus som fylldes med lägenheter på så lite som 12 kvadratmeter, utan fönster, som beskrivs som "cell-liknande".

Nya regler ska också stoppa trista, gråa höghus. Nya hyreshus måste vara "av högsta kvalitet och uppvisa kreativitet och uppfinningsrikedom".

Som skräckexempel pekar man ut det extremt smala hyreshotellet Columbard, med 144 rum på 16 kvadratmeter.

Staden Auckland med förorter har omkring en miljon invånare. Auckland är landets viktigaste hamn- och industristad.

MIKAEL JÄGERBRAND

BÖCKER

Förklädd till man
av Norah Vincent

Genuswallraff/ **TTTT**

Förklädd till man (Ned) wallraffar Norah Vincent i allt från strippklubbar, till munkkloster. Hon däckas till slut av skuld känslor över att inte tidigare ha förstått mansrollens känslolöshet och krav. Kul och tankeväckande. Men hennes stora förvåning över att män inte mår bra av att utöva och bevara makt genom våld måste väl ändå vara låtsad? ID

Gentlemen och spelare
av Joanne Harris

Roman/ **TTTT**

En gökunge har tagit sig in på den fiina privatskolan. Han härjade där för 15 år sedan och nu är han tillbaka som lärare – för att ta hämnd. Många oväntade svängar i en annorlunda historia. AS

En bit av mitt hjärta
av Peter Robinson

Deckare/ **TTT**

Ett mord i hippiekretsar för snart 40 år sedan visar sig hänga ihop med mordet på en

journalist. Robinsons kommissarie verkar lite trött, liksom hela boken. Ny, bitchig chef är största behållningen. AS

Det tysta kriget
av Vladislav Savic

Fakta/ **TTTT**

En spännande bok om maktkampen i världen, där oljan – och därmed Mellanöstern – spelar den viktigaste rollen. Och det handlar inte om bensinpriset, utan om politisk makt, konflikter och krig: Vad gör vi när oljan tar slut? EJ

SKIVOR

Evanesence:
The Open Door

Nu-metall/ **TT**

Evanesence växte snabbt fram som en av nu-metallens största band. Mycket tack vare sångerskan Amy Lee. När bandet nu släpper sin andra riktiga fullängdare kan man konstatera att det hela börjar piggt men att det snart blir rätt utdragat och släpigt. Att bara ha en kvinnoröst som kontrast till tung dist räcker inte i längden. JS

FOTO AFTONBLADET BILD

” Jag är så oerhört trött på att man ska hysa respekt för en massa villfarelser och tokiga idéer bara för att det kallas religion.”

Björn Ulvaeus, musiker och humanist

” De har ett sätt att se på kärlek som inte är inlärt. Vi snackar inte champagne och kräftstjärtar utan fiskpinnar och kall sås. De är sköna typer.”

Linda Isacson, TV 4-programledare för "Bonde söker fru" (GP)

” Popstjärnor är vänster för att det passar bättre ihop med deras klädstil. Jag är inte pophöger, snarare punkhöger.”

Wille Crafoord, moderat popmusiker, f. d. salongskommunist (DI/Diego)

” Fredrik Reinfeldt är en kryptososse. Jag har gjort några sådana där valtest och hamnat långt till höger om Fredrik Reinfeldt. Det säger mer om honom än om mig.”

Björn Rosengren, f. d. näringsminister (s) (Veckans Affärer)

Värsta arbetsmiljön?

Tipsa Byggnadsarbetaren om årets sämsta bygge. Kontakta Margite Fransson, arbetsmiljöreporter Tel. 08-728 49 74 eller 070-607 56 89 E-post: m.f@byggnadsarbetaren.se

FOTO TOMAS MAGNUSSON

Sämsta bygget 2005: kraftverk i Jönköping.

KORT & KUL

Två bekanta på landet står och pratar:
- Hur har det gått för din nye granne? Han vet väl inte mycket om jordbruk?
- Nä, det är sant. I höstas körde han över potatislandet med ångväld och trodde att han skulle få färdigt potatismos.

Vem vill lära Anne snickra?

Hollywood/ Anne Hathaway, 23, Hollywoodstjärna som snart kommer i filmen "Djävulen bär Prada", hör till avdelningen händiga Hollywoodstjärnor.

- Mitt mål för de närmaste tio åren är att lära mig snickra. Jag vill verkligen kunna tillverka mina egna möbler, säger hon.

FOTO PRESSENS BILD

Stjärnan vill lära sig snickra.

Och hon är inte ensam. Många stjärnor trivs med lite snickarpysssel på fritiden:
★ Tidigare har Sandra Bullock medgivit en förkärlek för hammare och spik.
- Det är som en terapi för mig, sade hon för några år sedan.
★ Tio-poängaren Bo Derek har setts bygga hus till behövande.
★ Brad Pitt går ett steg längre: han agerar arkitekt och ritar ett hotell och en bar.
★ På hemmaplan hör skådespelaren Jakob Ek lund till de som snickrar friskt.
- Det finns inget som jag mår så bra av som att jobba med händerna, har han sagt.

annons ejendal

Tipsa oss om sånt som rör byggnade. Ring eller skriv till a.s@byggnadsarbetaren.se, 08-728 49 77.

MATLÅDAN

Rönnebergas fiskgryta, ca 4-6 pers

- 400 gram vit fiskfile typ kolja/sej/kattfisk/ i 3-4 cm bitar
- 1 gul zucchini dela på hälften & skär halvmånar
- 1 finhackad gul lök
- 1 röd paprika, i cm-kuber
- 1 gul paprika, i cm-kuber
- 1 fänkål, finskuren
- 1 kg färska blåmusslor
- 2 dl vitvin
- 4 dl vatten
- 3 dl matlagingsgrädde

- 1 msk skuren gräslök
- ① **Tag en vid kastrull.** Hetta upp, slå på lite rapsolja och fräs alla grönsaker i en minut.
- ② **Lägg i blåmusslor**, rör runt tills de öppnat sig.
- ③ **Slå på vitt vin**, vatten och matlagingsgrädde. Låt sjuda ca 10 minuter, tillsatt till sist fisken och gräslök. Låt puttra ca 5 minuter. Salta & peppra ordentligt. Serveras med t.ex. kokt potatis.

MICKE SELANDER

MÖTEN & SÅNT

Svenska Byggnadsarbetareförbundet
106 32 Stockholm Besöksadress: Hagagatan 2, Stockholm
tel 08/728 49 00

KALMAR

Radarvägen 9
tel 0480/42 90 90 fax 0480/510 11

Kalmarsektionen: sekt.möte fre 3
nov, kl 18. Kalmar Travet.

UPPLAND

Portalgatan 6A
tel 018/19 45 00, fax 018/19 45 01

Alunda-Östhammarsektionen:
styr.möte ons 1 nov, kl 18.30.
Brandstationen, Alunda.

Uppsalasektionen: medl.möte mån
23 okt, kl 17. Avd.exp. Portalg 6 A.

Kranförare: möte tor 19 okt, kl 17.
Avd.exp. Portalg 6 A.

Glasmöte: möte tor 19 okt, kl
16.30. Avd.exp. Portalg 6 A.

Ställningsklubben: medl.möte fre
27 okt, kl 18. Viprummet, Fyris-
hov. Bildande av klubb?

ÖSTERSUND

Folkets Hus, Krondikesvägen 93
tel 063/664 94 00 fax 063/664 94 12

Hedesektionen: sekt.möte fre 27
okt, kl 19. Kommunkontoret. Fika.

annons arbesko

Värsta arbetsmiljön?

Tipsa Byggnadsarbetaren om årets sämsta bygge.

Kontakta Margite Fransson, arbetsmiljöreporter

Tel. 08-728 49 74. 070-607 56 89

E-post: m.f@byggnadsarbetaren.se

annons hultafors

ETT AVTAL ATT VARA STOLT ÖVER

Om ett halvår hoppas jag ta fram bläckpennan och skriva på centrala kollektivavtal som reglerar löner och andra anställningsvillkor med våra motparter. Den demokratiska processen inför förhandlingarna har just påbörjats. Vägen fram till undertecknande är lång och förmodligen strävsam.

Men redan i somras blev vi klara med ett avtal som jag känner stolthet över. Det är i god samförståndsanda träffat med Sveriges Bygginstrumenter och handlar om yrkesutbildning.

Så här står det bland annat: "Avtalet syftar till att tillförsäkra lärlingarna en bred grundläggande kompetens med hög kvalitet som vidmakthåller yrkets status och möjliggör för de enskilda byggnadsarbetarna att efter hand vidareutvecklas i sina yrkesroller i branschen."

Okunniga borgerliga politiker har under valrörelsen gett intryck av att komma med något nytt när de krävt lärlingsutbildning. I byggbranschen har vi, nästan sedan urminnes tider, ägnat tid och kraft åt lärlingar och deras avtalsfästa villkor.

Dessvärre har senare tids politiska diskussioner om lärlingar ofta kommit att kretsa kring de elever som har svårigheter i gymnasiet. "De är inte teoretiskt begåvade och bör därför yrkesutbilda sig i tonåren", har man sagt. Underförstått: lär dem använda enkla arbetsredskap så att de snarast kan ge sig ut och knega på byggen och verkstäder.

Men den som i dag ska ut på ett bygge måste kunna mycket. Och i en framtid allt mer. Att läsa ritningar och instruktioner, kunna räkna

med moderna hjälpmedel och kommunicera via datorer och också på engelska blir allt viktigare. Sådana kunskapsgrunder ska skolan ge.

Till detta kommer behovet av kunnande om, och handlag med, maskiner och konstruktioner. Sådant som våra hängivna yrkeslärare och äldre arbetskamrater är bäst på att lära de unga.

Vi behöver ständigt anpassa storleken på gymnasieutbildningen till hur många som kan fullfölja sin utbildning på arbetsplatserna. Utbildningen måste förläggas till attraktiva lokaler.

Årtionden av gymnasie- och lärlingsutbildning, vidareutbildning och "lära genom att göra" har försett den svenska byggbranschen med välutbildad och i stor utsträck-

ning självgående personal. Det är ett starkt skäl till att de svenska byggnadsarbetarna internationellt sett har ett hyfsat löneläge.

Men fortfarande tjänade en genomsnittlig byggnadsarbetare, enligt Statistiska Centralbyråns siffror för 2005, mindre än en genomsnittlig svensk löntagare. 23 400 mot 24 300 kronor i månaden.

Ska vi hävda oss framöver krävs att vi är kunnigare och att de unga killar och tjejer som kommer till vår bransch känner sig välkomna. Det är ett fackligt ansvar. Och det är glädjande att vi här har en samsyn med våra motparter. ●

"Den som i dag ska ut på ett bygge måste kunna mycket. Och i en framtid allt mer."

HANS TILLY

förbundsordförande

Telefon 08-728 48 10

Mobil 070-552 67 40

E-post hans.tilly@byggnads.se

TILLY TYCKER TILL...

... OM HÖGERAGITATION

● Arbetsgivar tidningen Bygginstrumenters chefredaktör Staffan Åkerlund har fått för sig att Byggnads har "kostnadsdrivande och konfliktfyllda strategier". Om denne aggressiva högeragitator i stället ägnat en stund åt undersökande journalistik skulle han aldrig sprida sådana fördomar.

... OM SVARTJOBB

● Byggbranschens organisationer har slagit sig samman för att bekämpa svartjobb. Det är utmärkt. Förhoppningsvis tar företagen då itu med ofoget med underentreprenörer till underentreprenörer till underentreprenörer. Och kanske kan de samtidigt komma över sina fobier mot att anställa fler.

... OM KLASSKAMP

● Den borgerliga regeringen tänker driva igenom lagar som gör det dyrare för löntagarna att vara med i facket och a-kassan. Samtidigt ska företagen slippa ifrån både kostnader och ansvar. "Klass mot klass" var ett kommunistiskt slagord. Och har blivit ett motto för de "nya moderaterna" och deras lydpartier.

